

Co-funded by
the European Union

ERASMUS-EDU-2023-CB-VET
Project "CB-VET plus"
No. 101129249

Модернізація та інтернаціоналізація туристичної індустрії

HOTEL SCHOOL
HOTEL MANAGEMENT COLLEGE

ITALIAN
HOSPITALITY
SCHOOL

УДК 005.33, 005.4, 338.48

Модернізація та інтернаціоналізація туристичної індустрії [Електронний ресурс] : навч. посіб / укладачі І.Савченко, В. Кавара, О. Ройко, Л. Стешенко, О. Ройко. 2025.- 88 с

Модернізація та інтернаціоналізація туристичної індустрії

Укладачі: к.г.н. Ірина Савченко, Вікторія Кавара, к.т.н. Ольга Ройко, к.е.н. Леся Стешенко, к.т.н. Олександр Ройко.

Переклад глосарію здійснено: Вікторією Власенко, Оксаною Харковською, Тетяною Андрусь, Катериною Чуй

У навчальному посібнику розглянуто сутність і значення зеленого туризму, а також вплив інноваційних технологій на його розвиток; основні цифрові технології, що формують сучасний туристичний ринок, включаючи штучний інтелект, великі дані, віртуальну та доповнену реальність; правові механізми міжнародної туристичної діяльності. Інструментарій містить кейси, практичні та ситуаційні завдання, глосарій.

Навчальний посібник призначений для: здобувачів освіти професійно-технічних закладів, закладів фахової передвищої освіти та вищих навчальних закладів, які вивчають туризм, готельний та ресторанний бізнес, менеджмент та суміжні спеціальності; викладачів та науковців, які працюють у сфері гостинності та прагнуть інтегрувати сучасні європейські тренди в освітній процес. Інструментарій розроблено в рамках Міжнародного проєкту № 101129249 — CB-VET plus — ERASMUS-EDU-2023-CB-VET

© 2025. Всі права захищено.

Усі зображення, представлені у цьому посібнику, є інтелектуальною власністю їх авторів та використовуються згідно з умовами ліцензування. Кожне зображення супроводжується належним посиланням на автора або джерело. Зображення обкладинки надані Freerik.com, їх використання регулюється умовами ліцензії Freerik.

Зміст

Зміст.....	3
Анотація	4
Annotation	5
Опис проєкту, мета та завдання проєкту	6
Опис партнерів проєкту	7
Мета та завдання посібника	9
Опис цільової аудиторії для посібника та результатів навчання, очікувані результати після прочитання посібника	10
Вступ	12
Тема 1: Світовий досвід розвитку зеленого туризму із застосуванням інноваційних технологій та принципів сталого розвитку	13
Визначення та сутність зеленого туризму	13
Інноваційні технології у розвитку зеленого туризму	19
Країни-лідери у сфері зеленого туризму	23
Глобальна мережа місцевих туристичних громад	29
Роль сталого розвитку в модернізації туристичного бізнесу	30
Тема 2: Правові механізми міжнародної туристичної діяльності	41
Міжнародні угоди та конвенції у сфері туризму	41
Захист прав туристів у міжнародному праві	46
Візові режими та їх вплив на туристичні потоки	51
Ліцензування та стандарти якості в туристичній індустрії	58
Кейси та практичні завдання	67
Глосарій	74
Glossar	77
Glosariusz	80
Glosár	83
Список використаних джерел	86

Анотація

Посібник "Модернізація та інтернаціоналізація туристичної індустрії" створено для викладачів та здобувачів освіти закладів професійно-технічної освіти та фахових коледжів. У ньому висвітлено ключові аспекти правових механізмів міжнародної туристичної діяльності, а також проаналізовано світовий досвід розвитку зеленого туризму із застосуванням інноваційних технологій.

Особливу увагу приділено використанню цифрових інструментів для ефективного управління туристичними процесами та впровадження сталих практик у галузі туризму. Матеріали інструментарію дають змогу вивчати практичні аспекти адаптації інновацій до умов сучасного ринку.

Для кращого засвоєння матеріалу в посібнику представлено ситуаційні завдання, інтерактивні презентації та сучасні засоби моніторингу. Це сприяє розвитку практичних навичок і підготовці студентів до вирішення реальних завдань у сфері туризму.

Інструментарій є корисним інструментом для формування професійних компетенцій у майбутніх фахівців туристичної галузі, орієнтованих на застосування інноваційних підходів та дотримання міжнародних стандартів.

Інструментарій розроблено та укладено групою викладачів Відокремленого структурного підрозділу «Волинський фаховий коледж Національного університету харчових технологій»: Іриною Савченко, Вікторією Каварою, Ольгою Ройко, Лесею Стешенко, Олександром Ройком.

Annotation

The toolkit 'Modernisation and Internationalisation of the Tourism Industry' was created for teachers and students of vocational education institutions and professional colleges. It highlights key aspects of the legal mechanisms of international tourism activities and analyses the global experience of developing green tourism with the use of innovative technologies.

Particular attention is paid to the use of digital tools for the effective management of tourism processes and the implementation of sustainable practices in the tourism industry. The materials in the toolkit allow you to study the practical aspects of adapting innovations to the conditions of the modern market.

The toolkit includes case studies, interactive presentations, and modern monitoring tools to enhance the learning experience. This contributes to the development of practical skills and prepares students to solve real problems in the tourism sector.

The manual is a helpful tool for developing professional competencies in future tourism professionals focused on applying innovative approaches and adhering to international standards.

The toolkit was developed and compiled by a group of teachers from the Volyn Professional College of the National University of Food Technologies: Iryna Savchenko, Victoria Kavara, Olga Roiko, Lesia Steshenko, and Oleksandr Roiko.

Опис проєкту, мета та завдання проєкту

Проєкт міжнародної технічної допомоги «Горизонтальна розбудова потенціалу професійної освіти для інтернаціоналізації та модернізації, включаючи інновації, цифровізацію та стійкість, шляхом передачі методології та обміну кращими практиками» № 101129249 – CB-VET plus – ERASMUS-EDU-2023-CB-VET (Грантова Угода № 101129249 – CB-VET plus) («Horizontal VET Capacity Building for internationalisation and modernisation including innovation, digitalisation and sustainability by methodology transfer and exchange of good practices»).

Проєкт реалізується за підтримки Програми Європейського Союзу Еразмус+ і спрямований на розбудову спроможності та сприяння інтернаціоналізації та модернізації постачальників профтехосвіти (ПТО) західного регіону України, Латвії та Італії для зміцнення приватно-державного співробітництва, покращення якості та чутливості ПТО до економічних і соціальних змін, узгодження ПТО з місцевими потребами, регіональними та національними стратегіями розвитку у сферах професійного розвитку вчителів та майстрів ПТО, інновації у ПТО та розвиток зелених і цифрових навичок у зацікавлених сторін проєкту шляхом передачі методології через практичні тренінги двома досвідченими європейськими провайдерами ПТО.

Опис партнерів проєкту

Проєкт об'єднує чотирьох партнерів: Коледж готельного менеджменту HOTEL SCHOOL (Латвія, Рига), Італійську школу гостинності (Італія, Рим), Волинський фаховий коледж Національного університету харчових технологій (Україна, Луцьк) та Центр професійної освіти Дон Боско (Україна, Львів).

Ризький Коледж готельного менеджменту "HOTEL SCHOOL" – приватний вищий навчальний заклад, акредитований в Латвії відповідно до стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в європейському просторі вищої освіти. Коледж отримав Хартію Еразмус, а також акредитацію Еразмус у секторах ПТО та Освіти дорослих. Крім того, Ризький Коледж готельного менеджменту "HOTEL SCHOOL" має статус затвердженого центру ВТЕС, що дозволяє коледжу надавати кваліфікації професійно-технічної (рівень 3-4) та професійної вищої освіти (рівень 5) відповідно до регульованої системи кваліфікацій Великої Британії. Коледж готельного менеджменту "HOTEL SCHOOL" в Ризі має сучасні технологічно розвинені приміщення та обладнання, а також високомотивовану команду викладачів і дослідників з великим досвідом роботи в галузі освіти, гостинності та туризму. Коледж фокусується на цифрових інноваціях у галузі (комп'ютерне моделювання, новітнє програмне забезпечення та хмарні технології для туризму та гостинності) та навчанні (цифрові бібліотеки та бази даних, віртуальні освітні простори та цифрові навчальні інструменти тощо), впроваджуючи їх на всіх рівнях освіти та навчання - професійно-технічному, вищому та дорослому.

Італійська школа гостинності в Римі – це приватний навчальний заклад, який надає професійну додаткову освіту в галузі туризму та гостинності, що регулюється владою регіону Лаціо. Заклад розташований у місті Рим і співпрацює з багатьма місцевими готелями та ресторанами, в тому числі з підприємствами рівня Мішлен. Протягом багатьох років, Італійська школа гостинності в Римі була приймаючою організацією для студентів та працівників ПТО з Латвії та інших країн ЄС, пропонуючи стажування та працевлаштування на високому рівні в галузі туризму та гостинності. Викладачі та тренери Італійської школи гостинності в Римі

пропагують усвідомлене приготування та споживання їжі, (майже) безвідходний підхід та інші сталі практики в сучасній гастрономії, організуючи кулінарні тренінги та інші навчальні заходи. З 2022 року викладачі та дослідники Італійської школи гостинності беруть активну участь у гейміфікації туристичних послуг, особливо в гейміфікації культурної спадщини в освітніх цілях.

Волинський фаховий коледж Національного університету харчових технологій у Луцьку - державний заклад фахової передвищої та професійно-технічної освіти в Україні. В організаційній структурі коледжу є відділення туризму та готельної-ресторанної справи, харчових технологій, інформатики та комп'ютерної техніки, які здійснюють проектну діяльність. Здобувачам освіти пропонується розробляти проекти нових туристичних продуктів та продуктів гостинності на території Волинської області в контексті сталого розвитку; залучення до прикладних досліджень із використанням цифрових інструментів; впровадження «Зелених практик» та екологічних методів ведення ресторанної діяльності, застосування QR – кодування як елементу діджиталізації ресторанного бізнесу тощо. Освітній процес підготовки здобувачів освіти відповідно до сучасних вимог розвитку суспільства базується на застосуванні новітніх технологій, візуалізації інформації, використанні проблемних, інтерактивних, проектних, інформаційно-комунікативних та інтегративних технологій навчання.

Центр професійної освіти "Дон Боско" у Львові – це приватний навчальний заклад, який пропонує акредитовані професійні програми у різних галузях, у тому числі й кулінарному мистецтві.

Мета та завдання посібника

Посібник «Модернізація та інтернаціоналізація туристичної індустрії» має на меті ознайомити студентів та фахівців з основними аспектами сучасного розвитку туристичної галузі в контексті екологічних, цифрових та правових змін. Він допоможе розвинути розуміння глобальних тенденцій в туризмі, інноваційних технологій, що сприяють стійкому розвитку, та міжнародних правових механізмів, які регулюють туристичну діяльність.

Завданнями посібника є розкрити сутність і значення зеленого туризму, а також вплив інноваційних технологій на його розвиток; ознайомити студентів з основними цифровими технологіями, що формують сучасний туристичний ринок, включаючи штучний інтелект, великі дані, віртуальну та доповнену реальність; продемонструвати роль цифрових інструментів у покращенні якості туристичних послуг та маркетингу туристичних продуктів; розглянути правові механізми, які регулюють міжнародну туристичну діяльність; визначити основні виклики у правовому полі туристичної індустрії; сприяти формуванню практичних навичок у застосуванні сучасних екологічних і цифрових рішень для розвитку туристичних послуг та бізнесу.

Опис цільової аудиторії для посібника та результатів навчання, очікувані результати після прочитання посібника

Навчальний посібник «Модернізація та інтернаціоналізація туристичної індустрії» призначений для: студентів вищих навчальних закладів, які вивчають туризм, готельно-ресторанний бізнес, менеджмент та суміжні спеціальності; викладачів та науковців, які працюють у сфері туризму та прагнуть інтегрувати сучасні міжнародні тренди у навчальний процес; практиків індустрії туризму, зокрема, менеджерів, адміністраторів, та власників готелів та туристичних об'єктів, які прагнуть покращити якість наданих послуг; студентів курсів підвищення кваліфікації та професійної перепідготовки у сфері туризму.

Після опанування матеріалів посібника, читачі зможуть: розуміти та аналізувати основні міжнародні тренди у сфері туризму; впроваджувати інноваційні підходи до управління туристичним бізнесом; застосовувати принципи екологічної стійкості та соціальної відповідальності у своїй діяльності; розвивати міжкультурну комунікацію та ефективно працювати з різноманітними клієнтськими групами; використовувати сучасні цифрові інструменти та технології для оптимізації роботи; застосовувати отримані знання на практиці для підвищення конкурентоспроможності туристичних об'єктів; розробляти та впроваджувати стратегії розвитку бізнесу з урахуванням глобалізаційних процесів та місцевих особливостей.

Ці результати сприятимуть підвищенню професійної підготовки спеціалістів у сфері туризму, що, в свою чергу, покращить якість обслуговування та конкурентоспроможність українських туристичних бізнесів на міжнародному ринку.

Вступ

Туристична індустрія є однією з найбільш динамічних та значущих сфер світової економіки, яка забезпечує мільйони робочих місць та стимулює розвиток супутніх галузей. Водночас, сучасні виклики, пов'язані зі змінами клімату, екологічними загрозами, цифровою трансформацією та глобалізацією, вимагають від цієї сфери адаптації до нових умов і тенденцій. Це сприяє впровадженню інноваційних рішень та технологій, що здатні модернізувати туристичну діяльність, роблячи її більш стійкою та конкурентоспроможною на міжнародному ринку.

Одним із ключових напрямів розвитку сучасного туризму є зелений туризм, який передбачає гармонійне поєднання екологічних практик та туристичної діяльності. Водночас, процеси цифровізації відкривають нові горизонти для надання туристичних послуг, забезпечуючи зручність, ефективність та інноваційність в обслуговуванні мандрівників. Успіх у цій сфері значною мірою залежить від здатності індустрії впроваджувати передові діджитал технології, використовувати штучний інтелект, великі дані, а також активно застосовувати віртуальну та доповнену реальність.

Міжнародна туристична діяльність також потребує чіткої правової основи для забезпечення ефективного співробітництва між країнами, створення сприятливого інвестиційного клімату та захисту прав туристів. Розуміння правових механізмів та стандартів, що регулюють туристичну індустрію на глобальному рівні, є ключем до її успішного розвитку в умовах зростаючої інтеграції світових ринків.

Тема 1: Світовий досвід розвитку зеленого туризму із застосуванням інноваційних технологій та принципів сталого розвитку

Визначення та сутність зеленого туризму

Зелений туризм визначається як екологічно чиста туристична діяльність. У широкому розумінні, зелений туризм означає туристичну діяльність, спрямовану на збереження довкілля, або надання екологічно чистих туристичних послуг.

Садина "Заманушка", Винжичина. <https://uain.press/articles/zelenij-turizm-v-ukrayini-perevagi-ta-nedoliki-992210>

Термін «зелений туризм» використовується для позначення екологічно чистого туризму, але має різні акценти і значення. Часто в таких заявах використовуються терміни, які не мають загальноприйнятих або

стандартних визначень. Ці терміни використовуються з двома цілями: по-перше, щоб сказати клієнтам, що місце відпочинку, куди вони їдуть, є красивим і недоторканим. Зелений туризм або інший термін, пов'язаний з екологічними проблемами, здебільшого використовується для по-

значення відпочинку на природі в екзотичних місцях. По-друге, заяви про зелений туризм можуть використовуватися для того, щоб показати, що туристична діяльність, яка відбувається в даній місцевості, не завдає шкоди навколишньому середовищу.

У загальних рисах, продукт або послугу можна назвати «зеленою», якщо вона приносить користь виробнику і споживачеві, не завдаючи шкоди навколишньому середовищу. Труднощі починаються тоді, коли зацікавлена сторона намагається виміряти негативний вплив своєї діяльності на довкілля. Навіть у тих випадках, коли вимірювання здається можливим, наступна складність виникає при узгодженні критеріїв, які слід враховувати, та порогових рівнів неприйняттого впливу. Туризм традиційно вважається відносно «зеленою» галуззю, за винятком його

Джерело: <https://biz.nv.ua/ukr/markets/ekologiya-ta-korporativna-socialna-vidpovidalnist-yak-pochati-biznes-z-ekologichnoyu-strategiyeyu-50174443.html>

впливу на транспорт і розвиток земельних ресурсів, і саме тому він лише нещодавно став предметом занепокоєння.

Зелений туризм, який є важливою складовою сталого туризму, визначається також як «подорожі до місць, де флора, фауна та культурна спадщина є основними визначними пам'ятками». Це визначення далі розширюється і

включає екологічно стійкі подо-

рожі до місць, де вплив на клімат мінімізовано з метою поваги і збереження природних ресурсів та адаптації програм до контексту вразливих ресурсів. Зелений туризм має важливе значення для заохочення подорожей, які б сприяли підтримці природних і культурних аспектів, водночас заохочуючи повагу і збереження міських ресурсів і культурного розмаїття.

Згідно з Доддсом і Джоппе (2001), концепцію зеленого туризму можна розділити на чотири компоненти:

1. Екологічна відповідальність – захист, збереження та покращення природи та фізичного середовища для забезпечення довготривалого здоров'я екосистеми, що підтримує життя.
2. Місцева економічна життєздатність – підтримка місцевої економіки, бізнесу та громад для забезпечення економічної життєздатності та сталості.
3. Культурне розмаїття – повага та визнання культур і культурного розмаїття з метою забезпечення постійного добробуту місцевої або приймаючої культури.
4. Багатство досвіду – забезпечення насиченого та приємного досвіду через активну, особисту та змістовну участь та взаємодію з природою, людьми, місцями та культурами.

Міжнародне товариство зеленого туризму наразі визначає його як «відповідальні подорожі до природних територій, які зберігають навколишнє середовище та покращують добробут місцевого населення». Ключові принципи екотуризму включають мінімізацію впливу, захист біорізноманіття, підвищення екологічної свідомості та повагу до місцевої культури. Як правило, основними об'єктами, що приваблюють туристів, є флора, фауна та культурна спадщина.

Джерело: https://tourlib.net/statti_ukr/rybak.htm

Зелений туризм сприяє збереженню довкілля, соціальному розвитку та місцевій економіці. Прикладами сталих бізнес-практик є збереження води та енергії, підтримка проєктів з охорони довкілля, переробка та утилізація відходів, наймання персоналу з місцевої громади, виплата їм справедливої заробітної плати та забезпечення навчання, а також закупівля продуктів місцевого виробництва для ресторанів та сувенірних крамниць.

Зелений туризм сприяє збереженню довкілля, соціальному розвитку та місцевій економіці. Прикладами сталих бізнес-практик є збереження води та енергії, підтримка проєктів з охорони довкілля, переробка та утилізація відходів, наймання персоналу з місцевої громади, виплата їм справедливої заробітної плати та забезпечення навчання, а також закупівля продуктів місцевого виробництва для ресторанів та сувенірних крамниць.

Підприємства зеленого туризму вживають конкретних заходів для підвищення добробуту місцевих громад і роблять позитивний внесок у збереження природної та культурної спадщини. Роблячи це, вони часто скорочують власні витрати і зберігають довговічність свого бізнесу, а також приваблюють відповідальних мандрівників. Для того, щоб зелений туризм процвітав, він має бути вигідним для власників бізнесу.

Компанії, які опублікували звіти зі сталого розвитку

Найбільші платники податків:	IT та телекомунікації:	Банківський сектор та фінанси:	Консалтинг, аудит, юридична галузь:

Джерело: https://tourlib.net/statti_ukr/kalaman.htm

Сталий туризм та зелений туризм є схожими поняттями і мають багато спільних принципів, але сталий туризм є ширшим; він охоплює всі види подорожей і напрямки, від елітного відпочинку до туристичних походів, від галасливих міст до віддалених тропічних лісів.

Розвиток зеленого туризму також можна уявити як зброю з двома кінцями, оскільки туризм, з одного боку, є важливим джерелом економічного зростання і збагачення культурної бази для громад, а з іншого - тягне за собою високе поглинання енергії, значний внесок у виробництво відходів, викиди CO2 і численні функції та види діяльності. За останні роки поняття зеленого туризму розділилося на багато окремих концепцій.

Джерело: <https://lviv.travel/ua/news/stalyi-turyzm-chomu-tse-vazhlyvo>

Основною метою поняття зелений туризм є захист довкілля та отримання задоволення від відпочинку. Зелений туризм використовується як взаємозамінний з такими термінами, як сталий туризм, природний туризм і сільський туризм. Такий підхід заохочується не лише екологічними міркуваннями, але й економічними ресурсами. Широкий спектр заходів для відвідувачів також можна розуміти як зелений туризм.

Всесвітня туристична організація ООН (ВОТ), відвідувачі, приймаючі сторони та екологічні спільноти також визначають зелений туризм як такий, що має теперішній та майбутній економічний, екологічний та со-

Агрооселі Дрогобиччини. Джерело: <https://drohobych-rda.gov.ua/turystu/informatsiyu-pro-ahrooseli-drohobychchyny-mozhna-znayty-na-novostvorenomu-sayti.html>

ціальний вплив на промислові потреби. Зелений туризм, таким чином, сприяє мінімальному негативному впливу на навколишнє середовище та його змінам.

Окрім пом'якшення впливу зміни клімату, зелений туризм має на меті відповісти на нагальний заклик до глобальної екологічної кризи, а також мінімізувати наслідки багатьох екологічних проблем, включаючи забруднення, викиди парникових газів та CO₂, які в цьому сенсі є критично важли-

Процес досягнення сталості туризму. Джерело: <https://studfile.net/preview/9371777/page:16/>

вими для обговорення, розуміючи, що зелений туризм має на меті зменшити несприятливі місцеві впливи. В першу чергу, індустрія зеленого туризму заохочує розробників програм з переробки відходів, а також заохочує до демонстрації «зеленої» картини місцевості, що впливає

на про-екологічні дії відвідувачів. Це описує прагматичну перспективу туризму для громадян, які мають глибоку відданість цій місцевості та стратегічну прихильність до екологізації та покращення життя людей, оскільки основна частина індустрії туризму та гостинності визначає, що їхні практики та управління повинні бути підкріплені кроками, які є дружніми до довкілля.

Інноваційні технології у розвитку зеленого туризму

Агрофотовольтаїка. Джерело: <https://edorada.org/articles>

Впровадження інновацій відіграє важливу роль у забезпеченні сталого та збалансованого розвитку зеленого туризму, сприяючи створенню нових можливостей та підвищенню якості туристичних послуг. Інновації розширюють можливості для розробки нових туристичних продуктів та послуг, які б відповідали потребам сучасних туристів (розробка тематичних маршрутів, активний відпочинок у сільській місцевості, кулінарні тури або участь у ремісничих та мистецьких майстер-класах).

Інновації допомагають підприємствам зеленого туризму диференціювати себе на ринку, створюючи щось унікальне та привабливе для туристів, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності сільських регіонів як туристичних об'єктів.

Інновації допомагають підприємствам зеленого туризму диференціювати себе на ринку, створюючи щось унікальне та привабливе для туристів, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності сільських регіонів як туристичних об'єктів.

Нижче наведено основні тренди та види інноваційної діяльності, які визначаються дослідниками та практикуючими операторами зеленого туризму як ті, що грають визначальну роль у розвитку цього виду туристичної діяльності:

Інновації у зеленому туризмі	Можливості та результати впровадження		
	Загальні тренди	Бізнес	Туристи
Екосвідомість	Зростаючий попит на екологічно чисті та сталі практики.	Фермерські господарства встановлюють сонячні панелі, впроваджують компостування, збір дощової води, екобудівництво та інші	Туристи шукають фермерські продукти, вирощені без хімікатів, та органічну їжу.
Технології	Активне впровадження цифрових технологій.	Використання онлайн-платформ для бронювання, маркетингу та комунікації з туристами. Впровадження віртуальної реальності для 3D-турів садибами	Використання мобільних додатків для навігації, інформації про місцеві визначні пам'ятки та планування маршрутів.
Автентичність	Зростає популярність автентичного агротуризму, де туристи можуть взяти участь у сільськогосподарських роботах.	Фермерські господарства пропонують майстер-класи з традиційних ремесел, дегустації місцевої їжі, тематичні фестивалі та екскурсії.	Туристи шукають унікальний досвід та знайомство з місцевою культурою.
Активний відпочинок	Глемпінг набуває все більшої популярності, поєднуючи комфортний відпочинок з єднанням з природою.	Фермерські господарства прокладають маршрути, пропонують прокат спорядження та організують екскурсії.	Туристи шукають можливості для піших, велосипедних, кінних прогулянок, риболовлі, катання на байдарках та інших видів
Персоналізація	Зростає популярність індивідуальних турів, які розробляються з урахуванням специфіки конкретної садиби та місцевості.	Фермерські господарства пропонують пакети, пристосовані до інтересів і потреб туристів.	Туристи шукають індивідуального підходу та гнучкості у плануванні
Доступність	Зростає попит на доступний туризм для людей з різними фізичними можливостями.	Підприємства облаштовують пандуси, пристосовують ванні кімнати, пропонують послуги для людей з інвалідністю. З'являються садиби, що спеціалізуються на прийомі	Зелений туризм стає доступнішим для різних категорій туристів.

Соціальна відповідальність	Зростає попит на туризм, який підтримує місцеві громади та екосистеми.	Частина доходів від турів може бути використана на підтримку соціальних проектів та збереження довкілля. Фермерські господарства співпрацюють з місцевими ремісниками, фермерами та ін-	Свідома та етична поведінка туристів, спрямована на максимальне збереження природи, культурної спадщини та добробуту місцевих громад, які вони відвіду-
----------------------------	--	---	---

Джерело: Роман М., Кудінова І., Самсонова В., Кавенці Н. Інноваційний розвиток сільського зеленого туризму в Україні. Туризм і гостинність. 2024; 5(3):537-558. <https://doi.org/10.3390/tourhosp5030033>

Значний вплив інновацій у туристичному секторі можна побачити на прикладі застосування інформаційних технологій як платформи для туристичної діяльності в Інтернеті. У зеленому туризмі інновації застосовуються як у маркетингових, так і в операційних аспектах туристичної діяльності.

Потреби, пов'язані з застосуванням інформаційних технологій в зеленому туризмі, залежать від рівня розвитку туристичних провайдерів. Чим більш розвинене місце призначення, тим складніша потреба в інформаційних технологіях. Використання інновацій, які не відповідають потребам, призведе до втрат для об'єктів зеленого туризму як з точки зору фінансів, так і з точки зору розвитку.

Інноваційні технології революціонізують галузь зеленого туризму і визначають стратегію та конкурентоспроможність туристичних організацій і об'єктів. Технологічні зміни, такі як Інтернет речей та автономні пристрої, розширені аналітичні можливості (штучний інтелект) та мультимедіа (віртуальна та доповнена реальність) створюють «розумне» середовище в туристичній галузі.

Функції інноваційної екосистеми зеленого туризму проявляються в декількох вимірах:

1. Функція розподілу ресурсів. Інноваційна екосистема може координувати внутрішній і зовнішній розподіл різних ресурсів в індустрії зеленого туризму, а також давати можливість залучати до роботи спеціалістів різних галузей.
2. Функція умовного налагодження. Різні суб'єкти інноваційної екосистеми зеленого туризму можуть реагувати на зміни в навколишньо-

му середовищі та передавати інформацію відповідно до власних характеристик, щоб досягти стабільності та ефективності всієї системи.

3. Функція уникнення ризику. В інноваційній екосистемі зеленого туризму такі суб'єкти, як університети та посередники, можуть зменшити ризики підприємств зеленого туризму у сфері технологічних інновацій та досліджень і розробок нових продуктів.
4. Функція обміну інформацією. У всій інноваційній екосистемі зеленого туризму різні суб'єкти мають багаті ресурси завдяки отриманню інформації і, зрештою, спрямовують підприємства, університети, науково-дослідні установи та інші ключові інноваційні суб'єкти на досягнення ефекту масштабу.

Природні компоненти, такі як національні парки, ліси, струмки та інші, продовжують залишатися популярними туристичними об'єктами. Зі зростанням туризму в природних регіонах зростає і потреба у фахівцях з туризму для обслуговування цих відвідувачів. Еко-відвідувачі – це туристи, які прагнуть отримати досвід пізнання природи, діючи при цьому в екологічно та соціокультурно сталий спосіб.

Екосадиба у Вістовій, Прикарпаття. Джерело: <https://vikna.if.ua/news/category/all/2022/07/29/135485/view>

туристи, які прагнуть отримати досвід пізнання природи, діючи при цьому в екологічно та соціокультурно сталий спосіб.

Багато місць намагаються інтегрувати екологічні заходи у свої туристичні пропозиції, щоб підвищити їхню привабливість. Іншими словами, мандрівники можуть бути не в змозі брати участь у зеленому туризмі, оскільки вони повинні мати справу з громадським

транспортном, зазнавати більших труднощів і витратити більше коштів на подорож. Оператори зеленого туризму можуть організовувати різноманітні заходи, які роблять непотрібними додаткові заходи та заохочують до участі у громадській діяльності. Це зменшує вплив на навколишнє середовище та підвищує залученість та рівень задоволення туристів.

Концепція зеленого туризму є дуже привабливою для туристичних підприємств та операторів завдяки зростаючому тиску з боку уряду щодо покращення екологічних показників шляхом впровадження ефективних і відчутних методів управління навколишнім середовищем. Крім того,

Еко-комплекс "Царинка", Карпати. Джерело: <https://welcomeukraine.today/ua/article/459-eko-kompleks-tsarynka-zatyshok-karpat-na-shlyakhu-do-yevropy>

отримання і просування міжнародно визнаних екологічних нагород допоможе туристичним підприємствам у просуванні своїх послуг на ринку. Як результат, багато зацікавлених і відповідальних сторін висунули рекомендації щодо продуктів зеленого туризму для регулювання негативного впливу туризму на довкілля. У цьому концептуальному документі зроблено спробу обговорити концепцію зеленого туризму, сертифікацію зеленого туризму та пов'язані з нею

процеси, а також пояснити порівняльні підходи до зеленого туризму в кількох країнах. Зрештою, завдяки такому зеленому маркуванню галузь може законно відкрити нові сфери для більш широкого ринку, а туристи або відвідувачі можуть насолоджуватися відпочинком з чистим сумлінням.

Практичний досвід щодо розвитку та управління бізнесом зеленого туризму, планування заходів та послуг, а також взаємодії з місцевою громадою підтверджують важливість розробки інноваційних, унікальних та привабливих туристичних продуктів і послуг з урахуванням потреб та очікувань цільової аудиторії.

Країни-лідери у сфері зеленого туризму

Щороку понад 700 мільйонів людей подорожують світом, і від 10% до 30% з них обирають зелений туризм. На внутрішньому ринку будь-якої країни спостерігається набагато більший обсяг «зелених» подорожей,

ніж в інших промислових сегментах. Наприклад, лише 7% бізнес мандрівників у Франції зупиняються в готелях; інші 93% обирають кемпінги та сільські оселі.

Зелений туризм був визначений Всесвітньою Організацією Туризму як одна з п'яти основних стратегічних ініціатив для зростання світового туристичного сектору. На сьогоднішній день Іспанія, Італія, Німеччина, Чехія та Угорщина є країнами, де зелений туризм користується найбільшою популярністю. Під егідою Ради Європи, Федерація розвитку сільського зеленого туризму Центральної та Східної Європи об'єднала ці та деякі інші європейські країни задля більш поглибленої співпраці в цій сфері.

Сьогодні зелений туризм розвивається досить швидко і приваблює

Кемпінг Ailly-sur-Somme, Франція. Джерело: <https://www.france-voyage.com/cities-towns/ailly-sur-somme-31835.htm>

значну кількість іноземних туристів у деяких країнах. Зелений туризм має вагомий ефект на розвиток та збереження сільських регіонів, а також раціонального використання їхнього ресурсного потенціалу, особливо у поєднанні з цілеспрямованими програмами розвитку. Він також сприяє розвитку незалежних приватних фермерських господарств, збільшує попит на натуральні, екологічно чисті продукти харчування, а також

на ремесла, культуру, ідентичність, розвиток і будівництво в сільській місцевості. Іншими словами, зелений туризм в цілому сприяє вирішенню соціально-економічних проблем у сільських регіонах, зокрема, пов'язаних із зайнятістю.

За даними Євростату, значна частка туризму в ЄС припадає на сільську місцевість. У 2021 році на сільську місцевість припадало 43,8% ліжко-місць у туристичних об'єктах розміщення в ЄС (решта 33,8% ліжко-місць були в містах і передмістях та 21,4% - у містах). На сільську мі-

сцевість також припадало 37% усіх ночівель, проведених у туристичних об'єктах розміщення, порівняно з містами та передмістями, на які припадало решта 35%, та містами - 28%.

Якщо говорити про абсолютні показники, то державами-членами з найбільшою кількістю ліжко-місць у сільській місцевості у 2021 році були Франція, Італія, Німеччина, Іспанія, Греція, Австрія та Хорватія, причому більшість з них (за винятком Італії та Іспанії) також мали більше ліжко-місць у сільській місцевості, ніж у містах, містечках чи передмістях. Це також держави-члени з найбільшою кількістю ночівель, проведених туристами в об'єктах розміщення в сільській місцевості.

Кемпінг-парк Bavaria Kur-Sport Campingpark, Німеччина.
Джерело: https://www.familienfreundliche-campingplaetze.de/campingplatz/bavaria_kursport_campingpark/

Прогнозувалося, що віддалені та сільські місцевості приваблюватимуть відвідувачів у пост-COVID період, таким чином продовжуючи слугувати важливим важелем економічного розвитку та зростання. Опитування Євробарометру, проведене в жовтні 2021 року, показало, що 82 % європейців готові змінити свої туристичні звички на більш сталі практики, зокрема, подорожувати до менш відвідуваних місць та споживати продукти місцевого виробництва.

Після сильнішого, ніж очікувалося, відновлення туризму у 2022 році, зберігається стійкий інтерес до сталого туризму в сільських та близьких до дому місцевостях, хоча він може бути ускладнений кризою вартості життя. Згідно зі звітом про сталий туризм за 2023 рік від Booking.com, з 33 000 мандрівників у 35 країнах 76% заявили, що хочуть подорожувати більш екологічно впродовж наступних 12 місяців. Це на 16 відсоткових пунктів більше, ніж в опитуванні Booking за 2021 рік і на 5 відсоткових пунктів більше, ніж у 2022 році.

Однак, три чверті учасників також зазначили, що глобальна енергетична криза та вартість життя впливають на їхні плани щодо подорожей. Тим не менш, за оцінкою Всесвітньої Організації Туризму, у 2023 році туристи все більше шукатимуть співвідношення ціни та якості та подорожуватимуть ближче до дому у відповідь на сьогоднішній складний економічний клімат та невизначену геополітичну ситуацію.

Інші звіти індустрії туризму включають відновлення інтересу до сталих подорожей серед головних туристичних тенденцій 2023 року, зокрема, екотуризм, віддалену роботу та цифрове кочівництво, а також нетрадиційні напрямки для мандрівників, які шукають автентичних вражень та уникають переповнених туристичних центрів.

Розглянемо деякі програми та стратегії щодо розвитку зеленого туризму у країн-лідерів цієї індустрії.

Бунгало Northern Lights Huts - Paradise Lapland, Лапландія, Швеція. Джерело: <https://planetofhotels.com/shveciya/kiruna/northern-light-camp>

Швеція очолила Індекс сталого розвитку туризму у 2020 році і довела, що сталий розвиток може покращити досвід подорожей. Країна зосередилася на створенні вищих рівнів цінності від туризму, що допомогло її економіці, навколишньому середовищу та суспільству, що призвело до покращення в багатьох сферах.

Зосередившись на розробці стратегії сталого туризму, Швеція працює над просуванням сільського та регіонального

туризму в основних містах. Країна також користується перевагами ефективною транспортною інфраструктурою та альтернативних видів транспорту, окрім повітряного, які допомагають зменшити вплив світлового випромінювання. У сфері сталого житла Швеція слугує зразком для наслідування завдяки своїй відзначеній нагородами скандинавській еко-шик (eco-chic) архітектурі та дизайну.

Австралія. Згідно зі опитуваннями, 61% відвідувачів програми Working Holiday Maker в Австралії виїжджали за межі головних міст країни під час свого перебування. Регіональні туристичні об'єкти отримали 26% туристичних прибутків порівняно з 15% у великих та популярних місцевостях.

St. Helens, Австралія. Джерело: <https://hotelmix.com.ua/hotels/australia/st-helens-42223>

Стираючи межі між роботою та подорожами, Австралія заохочує туристів залишатися в країні довше, відвідувати менш популярні місця та витратити гроші, зароблені в Австралії, на реінвестиції в різні бізнеси та громади. Мета цієї програми – створити більшу цінність і привабити «високоприбуткових» відвідувачів, тобто тих, хто залишається довше і витрачає більше за одну поїздку. Це підтримує місцеві громади за межами великих міст, створюючи економічно життєздатну та стійку модель.

Австралія стала надмірно залежною від Китаю, що стало викликом для всієї туристичної галузі у 2020 році, коли подорожі були обмежені. Диверсифікація в'їзних потоків допомагає Австралії стати менш залежною від однієї країни і створює більш стійку, орієнтовану на цінності модель туризму в майбутньому.

Перу. Inkaterra Reserva Amazónica – це розкішний еко-

Tronco Tambopata Adventure, кемпінг, Пуерто-Мальдонадо, Перу. Джерело: <https://www.trivago.co.uk/en-GB/oar/camping-site-tronco-tambopata-adventure-puerto-maldonado?search=100-28935172>

будиночок у перуанських тропічних лісах Амазонії, що пропонує помешкання, які занурюють відвідувачів у природне середовище тропічного лісу. Відвідувачі також можуть забронювати проживання на польовій станції Inkaterra Guides, розташованій у Національному заповіднику Тамбопата, та взяти участь у проектах, що реалізуються Inkaterra Asociación, некомерційною організацією, яка займається науковими дослідженнями, сталим використанням природних ресурсів та моніторингом біорізноманіття.

Багато латиноамериканських країн давно відомі як лідери екологічного туризму завдяки еко-оселям, які не суперечать природному середовищу регіону. Зокрема, екологічні оселі в Перу стали вирішальним елементом привабливості країни, дозволяючи споживачам відпочити та відчути природу з мінімальним впливом на навколишнє середовище.

Гоемпінг Sai Wan, Гонконг. Джерело: <https://www.wmhotel.hk/en/offers/glamping-by-the-sea-private-rooftop-staycation>

Гонконг. Рада з туризму Гонконгу створила центральну цифрову платформу в рамках кампанії «Привіт, Гонконг!», яка дозволила мешканцям відкрити для себе скарби міста та заохотити внутрішній туризм. Місцеві жителі могли створювати власні маршрути, які поєднували їжу та ресторани, екскурсії та визначні пам'ятки, а також шопінг з приблизно 120 різними компаніями та закладами. Платформа також співпрацювала з чотирма основними провайдерами кредитних карток Гонконгу – Visa, MasterCard, Union Pay і American Express – для запуску ексклюзивних пропозицій від місцевого бізнесу, а також «щасливих розіграшів» або серії лотерей, де споживачі могли виграти по 10 000 гонконгських доларів у вигляді державних грантів для стимулювання витрат.

Місцеві жителі могли створювати власні маршрути, які поєднували їжу та ресторани, екскурсії та визначні пам'ятки, а також шопінг з приблизно 120 різними компаніями та закладами. Платформа також співпрацювала з чотирма основними провайдерами кредитних карток Гонконгу – Visa, MasterCard, Union Pay і American Express – для запуску ексклюзивних пропозицій від місцевого бізнесу, а також «щасливих розіграшів» або серії лотерей, де споживачі могли виграти по 10 000 гонконгських доларів у вигляді державних грантів для стимулювання витрат.

Глобальна мережа місцевих туристичних громад

Ініціатива «Найкращі туристичні села Всесвітньої Організації Туризму», започаткована у 2021 році, є частиною Програми «Туризм для розвитку сільських територій». Програма спрямована на сприяння розвитку та інклюзивності в сільській місцевості, боротьбу з депопуляцією, просування інновацій та інтеграцію ланцюжків створення вартості через туризм і заохочення сталих практик.

Українські села, що подавались на конкурс. Джерело: <https://mig.com.ua/nazvani-najkrashchi-turystychni-sela-svitu-u-spysku-dva-ukrainskykh-sela-un-tourism-2024/>

В межах програми, туристичні об'єкти зеленого туризму оцінюються за дев'ятьма ключовими напрямками:

- ◆ Культурні та природні ресурси
- ◆ Популяризація та збереження культурних ресурсів
- ◆ Економічна стійкість
- ◆ Соціальна сталість
- ◆ Екологічна стійкість
- ◆ Розвиток туризму та інтеграція в ланцюжок створення вартості

- ◆ Управління та визначення пріоритетів у туризмі
- ◆ Інфраструктура та зв'язок
- ◆ Охорона здоров'я, безпека та захист

Ініціатива складається з трьох компонентів:

Програма «Найкращі туристичні села за версією ВОР» відзначає видатні сільські туристичні дестинації з акредитованими культурними та природними цінностями, прихильністю до збереження цінностей громади та чіткою прихильністю до інновацій та сталого розвитку в економічному, соціальному та екологічному аспектах.

Село Урич, фортеця-град Тустань, Львівська обл., що увійшло до переліку найкращих туристичних сіл за версією ООН. Джерело: <https://castles.com.ua/tustan.html>

Мережа розширюється щороку і має на меті стати найбільшою глобальною мережею міських. Станом на 2023 рік, 190 місцевих громад у всьому світі є частиною цієї унікальної

мережі.

Роль сталого розвитку в модернізації туристичного бізнесу

Сталий розвиток у туризмі здебільшого пов'язаний з охороною та збереженням природних ресурсів і культурного капіталу. Альтернативні форми туризму, такі як екологічний, зелений і повільний туризм, отримали свій розвиток завдяки впливу сталого розвитку на глобальні тренди в сфері туризму.

Сталий розвиток не є новим поняттям у туристичній індустрії, однак станом на 2020 рік, лише 55% туристичних компаній впровадили певну форму стратегії сталого розвитку порівняно з 70% компаній, що виро-

бляють споживчі товари повсякденного попиту. Крім того, 50% туристичних компаній стверджують, що вони беруть участь у досягненні 17 Цілей сталого розвитку ООН, які формують порядок денний до 2030 року. Все більше туристичних компаній отримують сертифікат корпорації В, беручи на себе зобов'язання дотримуватися високих соціальних та екологічних стандартів, застосовуючи екологічні, соціальні та управлінські критерії (ESG) та співпрацюючи з некомерційними організаціями. Такі компанії йдуть попереду всіх, узгоджуючи свої корпоративні цілі з Паризькою угодою.

Рейтинг туристичних операторів України відповідно до їхньої залученості до розвитку сталого туризму. Джерело: <https://www.elitukraine.com/news/nacionalnyj-rejting-luchshih-turisticheskikh-kompanij-ukrainy-rabotajuschih-v-uslovijah-vojny/?lang=ua>

Туристичні об'єкти отримують конкурентну перевагу від стратегічного використання компетенцій і ресурсів для розробки інновацій, орієнтованих на сталий розвиток, які підвищують привабливість туристичного продукту.

Туристична інфраструктура відіграє вирішальну роль в успіху туристичної галузі регіону. Вона охоплює розвиток і використання наявних ресурсів у туристичних об'єктах. Сталий розвиток туризму передбачає відповідальне використання цих ресурсів для задоволення поточних і майбутніх потреб туристів.

Сталий розвиток в туристичній галузі є рушійною силою, яка може сприяти соціально-економічному розвитку регіону. Він трансформує

Розвиток "зеленого будівництва" в Естонії. Джерело:
<https://ukraine-oss.com/stalyj-rozvytok-v-estoniyi-vid-upravlinnya-vidhodamy-do-klimatychnoyi-nejtralnosti-mist/>

традиційні моделі зростання для досягнення гармонійного взаємозв'язку між розширенням туризму та екологічно чистим суспільством.

Необхідність сталого розвитку туризму можна зрозуміти, розглянувши його вплив на навколишнє середовище, суспільство та економіку. Сталий розвиток захищає навколишнє середовище, яке є визначальним для туристичних регіонів.

Він дозволяє місцевим громадам отримувати економічні вигоди від цих природних ресурсів, а також запобігає вторгненню чужорідних видів, що є наслідком нестійкого зростання туризму.

Нестійке зростання туризму створює проблеми з точки зору забезпечення можливостей для членів місцевих громад. Сталий розвиток туризму необхідний для створення громади з доступом до працевлаштування, системи охорони здоров'я, рекреаційних заходів та освітніх можливостей. Він також допомагає вирішувати потенційні конфлікти між впливом іноземних культур, які приносять туристи, та місцевими традиціями. Позитивний вплив практики сталого туризму включає просування зеле-

ного туризму, де туристи можуть відчутися традиційну гостинність поряд із сучасним регіональним зростанням.

Сталий розвиток гарантує, що планування туризму узгоджується з існуючими культурними та політичними умовами регіону. Це дозволяє політикам розробляти обережні підходи при організації культурних турів у різних громадах, сприяючи таким чином соціальній стабільності та злагоді.

Економічна, екологічна та соціальна складові сталого розвитку туризму є наріжними каменями концепції сталого розвитку. Туристичні бізнеси повинні враховувати всі компоненти для досягнення основних цілей сталого розвитку, які вони ставлять перед собою. Вони можуть залучати інвестиції, що сприятимуть сталому розвитку туризму, мотивуючи приватні та державні інвестиції і розвиваючи туристичні об'єкти, які слідує за переходом до низьковуглецевого розвитку і створюють додаткову цінність для місцевих громад.

Джерело: https://www.business-standard.com/article/international/europe-lagging-on-un-sustainable-development-goals-met-25-of-169-targets-122032600374_1.html

Дослідження вказують, що на враження відвідувачів в довгостроковій перспективі впливає сталість зеленої інфраструктури. Ставлення клієнтів до туризму та екологічних проблем дозволяють розуміти, що думають і відчувають споживачі, їх ставлення, норми і сприйняття екологічних проблем у зв'язку з зеленим туризмом, індивідуальну поведінку і бажання брати участь у зелених ініціативах.

Екологізація туристичної індустрії чи будь-якого іншого сектору передбачає підвищення ефективності систем енерго-, водопостачання та утилізації відходів, що дозволяє заощаджувати кошти та запобігати забрудненню довкілля. Окрім економії коштів та екологічних переваг, дії з озеленення призводять до інших переваг, таких як здоров'я, відповідальність, а також суспільний імідж.

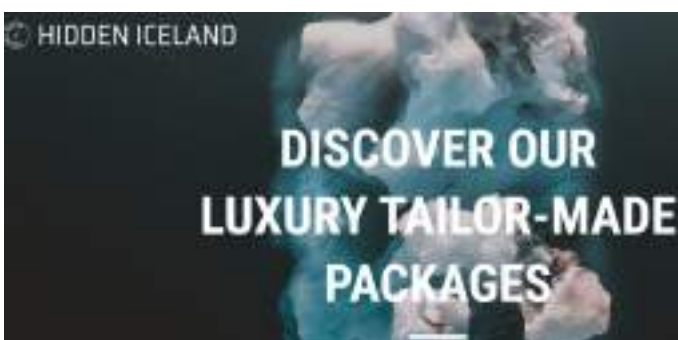
Деякі з трендів в галузі туризму, які суттєво сприяють запобіганню та зменшенню забруднення, включають: використання вимикачів з датчиком руху, встановлення сміттєвих баків, використання продуктів і матеріалів з переробленого вмісту, повторне використання матеріалів,

Приватний дендропарк в Хотині. Джерело: https://24tv.ua/dendropark-hotini-brati-sadivniki-hochut-zminiti-novini-chernivtsi_n1450428

зменшення друку або використання двостороннього друку, використання багаторазових чашок і посуду, заміна небезпечних м'яких засобів на більш безпечні продукти, що розкладаються, і т.д. З метою мінімізації негативного впливу застосування технологій на людину та навколишнє середовище, процес озеленення в туризмі складається з розробки технологій, які не завдають шкоди, не експлуатують і не виснажують природні ресурси, скорочення енергоспоживання,

створення продуктів, які можуть бути повністю повторно використані або рекультивовані, зменшення кількості відходів і забруднення під час виробництва та утилізації.

Джерело: <https://hiddeniceland.is/>

До пандемії соціальна стійкість стояла на другому місці після екології. Однак зараз уряди, споживачі та бізнес змістили фокус своєї уваги на людей та громади. Відтоді складова соціальної сталості стала важливим компонентом у визначенні здатності країни мати справедливе та рівноправне суспільство. Соціальна сталість охоплює

доступ до ресурсів, продовольчу безпеку, бідність, щастя, свободу, рівність та освіту. Розглянемо цей аспект сталого розвитку на прикладі Ісландії:

Hidden Iceland – місцевий туроператор, що пропонує тури для малих груп на тему сталого розвитку. Компанія співпрацює з Vakinn, органом сертифікації якості та охорони довкілля Ісландської ради з туризму, щоб гарантувати, що тури відповідають найвищим етичним та екологічним стандартам. Кошти, зароблені компанією, потім реінвестуються в проекти соціального розвитку в країнах Африки на південь від Сахари. Ісландія стабільно посідає високі позиції у сфері соціальної стійкості, оскільки Ісландська туристична рада просуває потужну базу для заохочення компаній ставати більш стійкими та соціально відповідальними. Водночас туристичні компанії, такі як Hidden Iceland, визнають переваги створення більш цілісної та стійкої пропозиції, що поєднує в собі необхідність захисту природного середовища Ісландії та залучення все більшої кількості відвідувачів, які хочуть подорожувати відповідальними способами.

Індустрія подорожей і туризму особливо вразлива до зовнішніх ризиків, таких як геополітика, стихійні лиха, техногенні катастрофи та хвороби. Захист і збереження природних і культурних цінностей мають вирішальне значення для доходу, зайнятості та майбутніх поколінь. Багато туристичних об'єктів залежать від багатства дикої природи, флори і фауни як ключової частини їхньої туристичної пропозиції. Туристичний бізнес підтримує

Seljalandsfoss waterfall in winter by Norris Niman. Джерело: <https://hiddeniceland.is/iceland-must-see-6-day-private-tour-winter-itinerary>

Iceland Ring Road, кільцева дорога в Ісландії. Джерело: <https://maycausewanderlust.com/iceland-ring-road/>

збереження біорізноманіття, а 10% навіть прискорили інвестиції в цю сферу під час пандемії, згідно з опитуванням Euromonitor «Голос індустрії». Безпека та охорона здоров'я йдуть пліч-о-пліч для створення стійкої моделі туризму, і країни повинні бути в змозі задовольнити потреби своїх жителів.

Презентація до теми
<https://vcolnuft.volyn.ua>

Попит на сталий туризм – це складний акт балансування. Кожен об'єкт стикається з власним набором викликів, щоб не перевантажувати громади і не завдавати шкоди природі та навколишньому середовищу. Рівень стійкості, створення цінності та обсяги надмірного туризму

визначають, наскільки стійким є туристичний попит у країні. Створення цінності є фундаментальною умовою успіху, коли максимальна сума витрат відвідувачів повинна бути передана місцевим громадам шляхом заохочення більш тривалих візитів, збільшення щоденних витрат, сприяння місцевим операторам і подолання сезонності. Хоча надмірний туризм важко виміряти, багато країн використовують такі технології, як Інтернет речей та штучний інтелект, а також опитування задоволеності мешканців, щоб визначити ставлення до туризму.

Засоби моніторингу до теми

1. Дискусійне обговорення основних положень теми.
2. Ситуаційні завдання.

Ситуаційне завдання 1

Ситуація: Ви працюєте у туристичній агенції, що спеціалізується на екотуризмі, і отримали запит від міжнародної організації на розробку екологічно безпечного туристичного маршруту по сільських регіонах.

Завдання:

1. Вивчіть приклади успішних проектів зеленого туризму в сільській місцевості у різних країнах.
2. Створіть маршрут, який включає використання відновлюваних джерел енергії, екологічних транспорту та інфраструктури для туристів.
3. Опишіть методи просування даного екологічного маршруту.

Ситуаційне завдання 2

Ситуація: Уряд вашої країни планує створити програму підтримки розвитку зеленого туризму та заохочення інвестицій у цю галузь.

Завдання:

1. Дослідіть досвід країн-лідерів у сфері екотуризму.
2. Розробіть пропозиції щодо включення інноваційних технологій та заходів до національної програми підтримки зеленого туризму.
3. Підготуйте план просування цієї програми серед потенційних туристичних підприємств.

Ситуаційне завдання 3

Ситуація: Ви є менеджером екологічного готелю і плануєте впровадити нові послуги для туристів, орієнтованих на стійкий розвиток та екотуризм.

Завдання:

1. Дослідіть сучасні технології для енергозбереження та зменшення викидів вуглецю в готельному бізнесі.
2. Розробіть нові послуги, які можна запропонувати гостям, з акцентом на екологічну відповідальність та стійке споживання ресурсів.

3. Складіть план, який включає прогнозовані переваги та недоліки від впровадження цих послуг, а також оцінку впливу на навколишнє середовище.

Ситуаційне завдання 4

Ситуація: Ви працюєте в туристичній агенції, яка організовує поїздки до природних заповідників. Ваша мета – зберегти природу і при цьому запропонувати туристам цікаві подорожі.

Завдання:

1. Виберіть два прості способи, як можна зменшити вплив туристів на природу під час таких поїздок (наприклад, обмеження сміття чи зменшення шкідливих викидів).
2. Запропонуйте короткий план екологічної подорожі, що зберігає природу і приваблює туристів.

Ситуаційне завдання 5

Ситуація: Ваше місто хоче зробити екологічно чисті веломаршрути для туристів.

Завдання:

1. Вивчіть приклад одного міста, яке успішно створило веломаршрути (наприклад, Амстердам або Копенгаген).
2. Запропонуйте два простих заходи для розвитку велотуризму у вашому місті, які можуть бути реалізовані без великих витрат (наприклад, розмітка маршрутів або оренда велосипедів).

Ситуаційне завдання 6

Ситуація: Ви є власником невеликого кемпінг-комплексу в гірській місцевості. Багато туристів обирають ваш кемпінг для відпочинку на природі. Ви хочете, щоб ваш комплекс став більш екологічним.

Завдання:

1. Запропонуйте два прості екологічні заходи, які можна впровадити в кемпінгу (наприклад, збирання дощової води для технічних потреб або використання сонячних панелей).
2. Поясніть, як ці заходи можуть зробити ваш кемпінг привабливішим для туристів, які піклуються про довкілля.

Ситуаційне завдання 7

Ситуація: Ваша туристична фірма почала організовувати екскурсії у національні парки. Ви хочете, щоб ці екскурсії були не лише цікавими, але й не шкодили навколишньому середовищу.

Завдання:

1. Виберіть два способи, як можна зменшити негативний вплив екскурсій на національні парки (наприклад, обмеження кількості відвідувачів чи організація екологічної освіти).
2. Створіть коротку інструкцію для туристів щодо поведінки в природних парках для збереження природи.

Ситуаційне завдання 8

Ситуація: Ви працюєте в готелі, розташованому на узбережжі моря. Готель планує розпочати програму захисту місцевої екосистеми та водних ресурсів.

Завдання:

1. Запропонуйте два прості способи, як ваш готель може зменшити забруднення води (наприклад, використання біорозкладних миючих засобів або встановлення фільтрів для очищення стічних вод).
2. Поясніть, як ці заходи вплинуть на репутацію готелю серед екологічно свідомих туристів.

Тема 2: Правові механізми міжнародної туристичної діяльності

Міжнародні угоди та конвенції у сфері туризму

Міжнародні туристичні організації відіграють вирішальну роль у формуванні глобальної туристичної політики та практики. Від Всесвітньої туристичної організації ООН до регіональних організацій, таких як Тихоокеансько-Азійська туристична асоціація, ці групи спрямовують сталий розвиток, надають інформацію про ринок і сприяють співпраці між зацікавленими сторонами.

Глобальні туристичні угоди, такі як Шенгенська угода та авіаційні пакти, полегшують подорожі та встановлюють галузеві стандарти. Ці угоди, разом з ініціативами, що сприяють сталому розвитку та конкурентоспроможності, допомагають створити основу для відповідального розвитку туризму та управління туристичними об'єктами в усьому світі.

Вони заохочують країни впроваджувати екологічно чисті практики та політику сталого туризму. Наприклад, Глобальний етичний кодекс туризму Всесвітньої туристичної організації ООН – це всеосяжний набір принципів, покликаних спрямовувати ключових гравців у розвитку туризму на шлях сталого розвитку. Він заохочує повагу до місцевих культур, захист природної та культурної спадщини, а також економічні вигоди для місцевих громад.

Прийнятий у 1999 році Генеральною асамблеєю Всесвітньої туристичної організації, Кодекс був визнаний Організацією Об'єднаних Націй двома роками пізніше, що прямо заохотило ООН з туризму сприяти ефективному дотриманню його положень. Хоча Кодекс не є юридично обов'язковим, він має механізм добровільного впровадження завдяки визнанню ролі Всесвітнього комітету з етики туризму (ВКЕТ), до якого зацікавлені сторони можуть звертатися з питаннями, що стосуються застосу-

вання та тлумачення цього документа. 10 статей Кодексу широко охоплюють економічні, соціальні, культурні та екологічні компоненти подорожей і туризму.

Шенгенська угода дозволяє вільне пересування між європейськими країнами-учасницями, а саме скасовує внутрішні прикордонні перевірки для 26 європейських країн, запроваджує спільну візову політику для короткострокових візитів та посилює співпрацю між поліцією та судовою системою

Країни Шенгенської зони. Джерело: <https://visia.com.ua/kraini-shengenskoj-zoni/>

14 червня 1985 року Федеративна Республіка Німеччина, Франція, Бельгія, Люксембург і Нідерланди підписали Шенгенську угоду про поступове скасування перевірок на своїх спільних кордонах. Угода названа на честь маленького містечка в Люксембурзі на кордоні з Францією та Німеччиною, де вона була підписана. Конвенція про імплементацію Шенгенської угоди набула чинності 1 вересня 1993 року, однак практичної чинності конвенція 26 березня 1995 року.

З 1985 року до Шенгенської зони приєдналися ще кілька держав:

- ◆ Італія підписала Угоду 27 листопада 1990 року,
- ◆ Іспанія та Португалія - 25 червня 1991 року,
- ◆ Греція - 6 листопада 1992 року,
- ◆ Австрія - 28 квітня 1995 року,
- ◆ Данія, Фінляндія та Швеція, а також Ісландія та Норвегія, які не є членами ЄС, підписали Шенгенську угоду 19 грудня 1996 року,
- ◆ Швейцарія, яка також не є членом ЄС, підписала Угоду у 2004 році,
- ◆ Чеська Республіка, Естонія, Угорщина, Латвія, Литва, Мальта, Польща, Словаччина та Словенія приєдналися до Шенгену 21 грудня 2007 року,
- ◆ Ліхтенштейн (не член ЄС) - 19 грудня 2011 року,
- ◆ Хорватія приєдналася до Шенгенської зони 1 січня 2023 року.

Зовсім недавно, 31 березня 2024 року, було скасовано паспортні перевірки на внутрішніх повітряних і морських кордонах між Болгарією та Румунією.

Містечко Шенген у Люксембурзі, де була підписана угода.
Джерело: <https://www.bbc.com/ukrainian/vert-tra-46459374>

Туристична політика Європейського Союзу – це набір стратегій, правил і рекомендацій, розроблених ЄС для сприяння сталому розвитку туризму в країнах-членах. Вона спрямовані на підвищення конкурентоспроможності європейського туристичного сектору, підтримку регіонального розвитку та забезпечення сталості культурних і природних ресурсів, водночас вирішуючи такі проблеми, як надмірний туризм і вплив на навколишнє середовище. Туристична політика ЄС також сприяє сталому та якісному туризму через підтримку діджиталізації туристичних послуг та сприяння розвитку міжсезонного та альтернативного туризму.

Глобальна рада зі сталого туризму (GSTC) – це міжнародна організація, яка встановлює та керує глобальними стандартами сталого туризму. Критерії GSTC слугують глобальними стандартами сталого розвитку в подорожах і туризмі. Критерії використовуються для освіти та підвищення обізнаності, формування політики для бізнесу, державних установ та інших типів організацій, вимірювання та оцінки, а також як основа для сертифікації.

Вони згруповані за чотирма основними напрямками:

- ◆ Стале управління
- ◆ Соціально-економічний вплив
- ◆ Культурний вплив
- ◆ Вплив на навколишнє середовище (включаючи споживання ресурсів, зменшення забруднення, збереження біорізноманіття та ландшафтів).

Джерело: <https://www.gstccouncil.org/accreditation/gstc-accredited-certification-bodies/>

Критерії – це мінімум, а не максимум, якого повинні досягти підприємства, уряди та туристичні об'єкти, щоб наблизитися до соціальної, екологічної, культурної та економічної сталості. Оскільки кожна місцевість має власну культуру, навколишнє середовище, звичаї та закони, Критерії розроблені таким чином, щоб їх можна було адаптувати до місцевих умов і доповнити додатковими критеріями для конкретної місцевості та виду діяльності.

Паризька угода про зміну клімату впливає на практики сталого туризму, а саме встановлює глобальні цілі щодо скорочення викидів парникових газів, заохочує розвиток ініціатив низьковуглецевого туризму та впливає на сектори транспорту та розміщення в туризмі. Аби досягти цілей Паризької угоди, Всесвітня рада подорожей та туризму приєдналася до ініціативи Організації Об'єднаних Націй «Кліматична нейтральність зараз», взявши на себе зобов'язання виміряти свої викиди парникових га-

зів, скоротити, наскільки це можливо, і компенсувати решту, одночасно просуваючи такий самий кліматично сприятливий режим серед своїх 150 членів по всьому світу.

Це зобов'язання додає імпульсу глобальним кліматичним діям, що вживаються організаціями, компаніями, заходами та окремими особами з метою обмежити підвищення середньої глобальної температури на 1,5 градуси за Цельсієм вище доіндустріального рівня. Всесвітня рада подорожей та туризму підтримує 313 мільйонів робочих місць у цій галузі і прагне скоротити 50% загальних викидів вуглекислого газу від подорожей і туризму до 2035 року. В рамках цього зобов'язання Всесвітня рада подорожей та туризму збиратиме найкращі практики сталого розвитку в секторі подорожей і туризму та заохочуватиме компанії ставити перед собою науково обґрунтовані цілі.

Джерело: <https://buckrail.com/town-joins-other-municipalities-in-support-of-paris-agreement/>

Глобальні протоколи «Безпечних подорожей». Всесвітня рада подорожей та туризму (ВРПТ) розробила нові глобальні протоколи безпечних подорожей для використання в секторі подорожей та туризму в якості керівництва з найкращих практик, які допоможуть перезапустити та прискорити відновлення сектору після COVID-19. Глобальні протоколи покликані допомогти відновити довіру серед мандрівників та всередині сектору, щоб безпечні подорожі могли відновитися після послаблення обмежень. Вони забезпечують узгодженість дій органів влади в місцях призначення, а також є керівництвом для постачальників туристичних послуг, операторів і мандрівників щодо нового підходу до охорони здоров'я та гігієни у світі після COVID-19.

Глобальні протоколи були розроблені у співпраці з членами ВРПТ, провідними галузевими асоціаціями та міжнародними організаціями. Вони враховують сучасні рекомендації Всесвітньої організації охорони здо-

ров'я (ВООЗ) та Центрів контролю та профілактики захворювань (CDC). Протоколи є живими документами, які будуть оновлюватися в міру надходження нової інформації про безпеку подорожей.

Галузеві протоколи впроваджуються поетапно. Наразі доступні дев'ять галузевих протоколів, зокрема для готельного бізнесу, роздрібної торгівлі на відкритому повітрі, авіації, аеропортів, туроператорів, індустрії короткострокової оренди, атракціонів, прокату автомобілів, а також конференц-центрів, зустрічей та заходів. Протоколи для страхування та круїзів перебувають на стадії розробки.

Джерело: <https://tripadvisor.mfa.gov.ua/>

Міжнародні угоди сприяють міжнародній співпраці та взаємодії в управлінні туризмом. Вони надають країнам платформу для обміну найкращими практиками, інформацією та спільними ініціативами. Це може призвести до покращення практики та політики управління туризмом і сприяти загальному зростанню та розвитку світової туристичної індустрії.

Захист прав туристів у міжнародному праві

Захист прав туристів у міжнародному праві є важливим елементом для забезпечення справедливого, безпечного та комфортного подорожування. Зі зростанням міжнародного туризму як економічного та соціального явища, необхідність у правових механізмах, які забезпечують належний захист прав туристів, стає все більш актуальною. Відсутність захищеності або обізнаності щодо прав може призвести до порушень з боку туристичних компаній або країн прийому, тому важливо, щоб туристи мали чітке розуміння своїх прав і мали можливість їх реалізовувати.

Прийнятий Резолюцією 732 (XXIV) Генеральної Асамблеї Всесвітньої організації туризму ООН на її 24-й сесії, що відбулася в Мадриді, Іспанія в

2021 році, Міжнародний кодекс захисту туристів (МКЗТ) містить всеосяжний набір принципів і рекомендацій щодо захисту туристів у надзвичайних ситуаціях та споживчих прав туристів, спрямованих на гармонізацію мінімальних міжнародних стандартів і надання достатніх гарантій міжнародним туристам.

Адресований урядам, державним і приватним зацікавленим сторонам, а також самим туристам, МКПП має на меті забезпечити практичне керування

рівництво для всіх тих, хто в державному та приватному секторах має зобов'язання, відповідальність, обов'язки та права щодо питань, які розглядаються в Кодексі.

Асамблея ВТО. Джерело: <http://lvivmun.sii.org.ua/unwto/>

Він складається з п'яти розділів, що стосуються відповідно і включають рекомендації щодо допомоги міжнародним туристам у надзвичайних ситуаціях, захисту туристів у контрактах, міжнародного

врегулювання спорів у сфері подорожей та туризму за допомогою альтернативних засобів вирішення спорів та механізмів дотримання та застосування рекомендацій Міжнародного кодексу захисту туристів.

Як інструмент «м'якого права», що не має обов'язкової юридичної сили, МКПП не створює зобов'язань для держав і не накладає на них додаткового тягаря. Навпаки, він має на меті підтримати зусилля держав-членів, спрямовані на відновлення довіри туристів, і допомогти їм у прискоренні відновлення туризму, надаючи урядам рекомендації щодо пропонованої політики, законодавства та регуляторної практики на національному рівні.

Наступні рекомендації щодо захисту прав туристів були погоджені країнами-членами Всесвітньої організації туризму ООН у МКПП:

Основні положення Міжнародного кодексу захисту туристів

Проблема	Рекомендації Кодексу
Захист туристів у контра-ктах	Переконатися, що постачальник туристичних послуг ін-формує туриста до укладення договору між ними про основні характеристики послуги, яка буде надаватися
	Переконатися, що постачальник туристичних послуг ін-формує туриста до укладення договору між ними про за-стосовні закони та юрисдикції для врегулювання спорів, а також доступ до істотних умов договору
	Переконатися, що контракти на надання туристичних по-слуг написані чітко і зрозуміло.
	Переконатися, що турист має право розірвати договір на туристичне обслуговування в будь-який час до початку об-слуговування.
	Забезпечити, щоб постачальник туристичних послуг ніс відповідальність перед туристом у межах, встановлених чинним законодавством, за належне виконання зобов'язань за договором.
Міжнародне врегулювання спорів у сфері подорожей та туризму за допомогою альтернативних засобів ви-рішення спорів	Відзначаючи відсутність міжнародних рамок судового спів-робітництва для врегулювання спорів у сфері подорожей і туризму та існуючі відмінності в доступі до правосуддя в різних країнах, механізми альтернативного та онлайн вирі-шення спорів представляють значну можливість для міжна-родних туристів вирішувати спори справедливим, ефектив-ним і швидким способом і, де це доречно, отримувати від-шкодування без зайвих витрат, затримок і надмірного тяга-ря.
	Наявність таких механізмів, особливо механізмів самостій-ного та дружнього врегулювання, може підвищити довіру міжнародних туристів, запобігти своєчасним і дорогим міжнародним спорам та пом'якшити збільшення кількості судових позовів.
	Принципами такого врегулювання є неупередженість, про-зорість, ефективність, справедливість, та доступ до засобів правового захисту.

Механізми дотримання та застосування рекомендацій Міжнародного кодексу захисту туристів	Державам-членам Всесвітньої туристської організації та державам-членам Організації Об'єднаних Націй рекомендується приєднатися до цього Кодексу повністю або частково і застосовувати його принципи та рекомендації на добровільній основі.
	Держави, які повністю або частково приєдналися до Кодексу, зобов'язуються звітувати Генеральному секретарю ВОТ через один рік після повідомлення про приєднання про стан застосування Кодексу. Така доповідь буде включати інформацію про стан інтеграції рекомендацій Кодексу в національне законодавство і регуляторну практику в їхній країні з питань, що розглядаються в Кодексі.
	Приєднуючись до Кодексу повністю або частково, державам рекомендується просувати і поширювати Кодекс якомога ширше, зокрема, шляхом його розповсюдження серед усіх зацікавлених сторін у сфері туризму.

Монреальська конвенція набрала чинності 4 листопада 2003 року. Її основна мета – регулювання міжнародних авіаперевезень, зокрема, відповідальності авіаперевізників перед пасажирами у разі нещасних випадків, затримок або втрати багажу.

Ключові положення конвенції регулюють:

- ◆ Відповідальність за шкоду: Конвенція встановлює чіткі правила щодо компенсації у разі загибелі або травмування пасажирів під час авіаперельотів. Вона також передбачає компенсацію за затримки рейсів та втрату або пошкодження багажу.
- ◆ Фіксовані суми компенсації: У разі загибелі або травмування пасажирів, родичі потерпілого можуть отримати компенсацію до 150 000 доларів США (сума може змінюватися в залежності від курсу валют).

Джерело: <https://jvs.law/uk/novyny/ekspertna-dumka/spori-mizh-pasazhirom-ta-aviakompaniyeyu/>

- ◆ Права пасажирів у випадку затримок: Пасажири можуть вимагати компенсацію за витрати, що виникли через затримку рейсу (наприклад, харчування, проживання або переоформлення квитків).

Монреальська конвенція значно полегшила процес отримання компенсацій для пасажирів, спростивши та уніфікувавши відповідальність авіакомпаній на міжнародному рівні.

Директива ЄС 2015/2302 про пакетні туристичні послуги та пов'язані з ними подорожі має на меті захист туристів, які купують пакетні тури або пов'язані туристичні послуги, та встановлення єдиних правил для туристичних агентств на території Європейського Союзу. Вона регулює наступні аспекти:

1. Гарантії при банкрутстві: У разі банкрутства туристичного оператора туристам гарантовано повернення коштів або надання альтернативних послуг, якщо вони вже перебувають за кордоном.
2. Зміни у договорі: Якщо під час подорожі змінюються суттєві умови (наприклад, заміна готелю або зміна дати поїздки), туристи мають право на компенсацію або відшкодування вартості поїздки.
3. Прозорість умов: Туроператори повинні надавати повну інформацію про тур, включаючи деталі щодо маршрутів, умов бронювання та варіантів відміни або зміни замовлення.
4. Відповідальність туроператора: Туроператори несуть відповідальність за якість наданих послуг та за будь-які проблеми, що виникають під час виконання договору.

Директива ЄС є важливим інструментом для захисту прав туристів у Європі і встановлює жорсткі правила для туристичних агентств, що сприяють зниженню кількості порушень прав туристів.

Міжнародні угоди та конвенції грають ключову роль у забезпеченні прав туристів по всьому світу. Вони забезпечують захист на різних етапах подорожі – від бронювання туру до завершення поїздки, регулюючи питання відповідальності перевізників, туристичних агентств і організаторів турів.

Візові режими та їх вплив на туристичні потоки

За даними Всесвітньої туристичної організації, візова політика визнана найважливішою адміністративною формальністю, що впливає на міжнародний туризм. Кожна країна вирішує дилему між сприянням транскордонному потоку людей задля власної економічної та політичної вигоди та моніторингом, обмеженням і стримуванням цього потоку з міркувань охорони здоров'я, безпеки, імміграційного контролю, тривалості перебування, отримання доходів, пропускнуої спроможності та контролю попиту.

На глобальному рівні існують різні візові політики – від країн, що дозволяють вільний в'їзд практично будь-якому громадянину, до країн, що вимагають віз для всіх без винятку. Зі стрімким зростанням міжнародного туризму протягом останніх десятиліть функції віз і

Джерело: <https://news.eurabota.ua/uk/europe/migration/yakibuvayut-tipi-i-vidi-viz/>

проїзних документів еволюціонували. Якщо 50 років тому туристи перебували під значним впливом митних правил, обмежень на обмін валюти

Особливості візових відносин України із країнами світу. Джерело: <https://trips.com.ua/visa-free-map/>

та візових формальностей, то зараз досягнуто значного прогресу, що сприяло значному зростанню туристичного сектору.

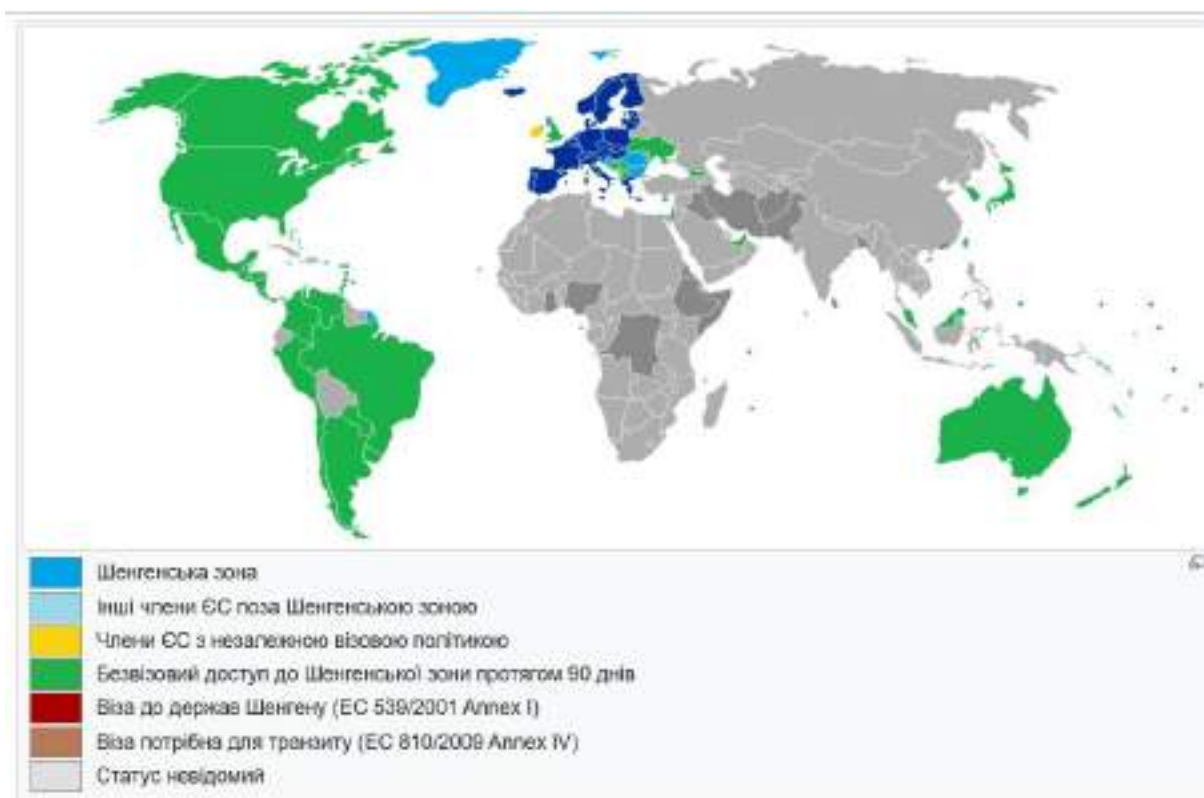
Незважаючи на цей прогрес, було визнано, що певна візова політика перешкоджає зростанню туризму, а пандемія COVID-19 ще більше висвітлила цю ситуацію. Хоча будь-який тип візових обмежень зменшує міжнародний туризм, особливо в розвинених країнах, більш гнучкі візові типології мають менший вплив. Що стосується грошових витрат на візи, то дослідники виявили низьку еластичність і, відповідно, обмежений вплив на попит на міжнародний туризм, але суттєве збільшення надходжень до державного бюджету місцевості.

Світові медіа часто висвітлюють конкретні приклади впливу візового режиму на туристичні потоки. Наприклад, USA Today стверджує, що візові обмеження, запроваджені Сполученими Штатами після терористичних атак 11 вересня, призвели до того, що зменшення кількості іноземних відвідувачів протягом десяти років коштувало американському бізнесу і працівникам 859 мільярдів доларів доходу і щонайменше півмільйона потенційних робочих місць. Всесвітня організація туризму пропонує різні тематичні дослідження щодо візових вимог та їхнього впливу на туристичні потоки. Вони включають розширення програми безвізового режиму США в листопаді 2008 року на різні країни Східної Європи, безвізову політику Великобританії для тайванців, які перебувають на Тайвані менше 6 місяців у березні 2009 року, візові вимоги, запроваджені Великобританією для південноафриканців у березні 2009 року, скасування Канадою візових вимог для громадян Чеської Республіки в жовтні 2007 року, візові вимоги Канади для мексиканських мандрівників у червні 2009 року, а також програму видачі віз по прибуттю, запроваджену Індією для 11 країн світу. У всіх цих ситуаціях зменшення/збільшення туристичних прибуттів оцінюється в діапазоні від 10% до 50%.

У 2019 році, до пандемії, Європа прийняла 713 мільйонів міжнародних туристів, понад 65% з яких прибули з інших країн Шенгенської зони. Спростивши процес подорожей для власників шенгенських віз, європейські країни стимулювали транскордонний туризм, що сприяло зростанню туристичної економіки континенту на 1,2 трильйона доларів.

Цей приклад показує, як візова політика може стати економічним ката- лізатором, заохочуючи туризм і торгівлю в регіоні.

Протягом останніх десятиліть світ ставав дедалі більш інтегрованим завдяки глобалізації та усуненню бар'єрів. Однак пандемія COVID-19 змінила цей сценарій, спричинивши безпрецедентне закриття кордонів у 2020 році, деякі з яких залишалися закритими у 2021 році, але у 2022 році відновилися, досягнувши рівнів, які спостерігалися до пандемії. Та-

Візова політика Шенгенської зони. Джерело: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%96%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0_%D0%A8%D0%B5%D0%BD%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97_%D0%B7%D0%BE%D0%BD%D0%B8

ким чином, країни стикаються з дилемою між запровадженням візових вимог, зокрема з міркувань охорони здоров'я та безпеки, і заохоченням вільного пересування людей через кордони задля сприяння економічному зростанню.

Досвід багатьох країн та дослідження показують, що будь-який тип візових обмежень зменшує в'їзний туризм, однак дедалі гнучкіші процедури в'їзду в країну мають менший вплив на туризм у конкретній країні. Дані свідчать про те, що країни можуть запроваджувати більш гнучку візову політику, таку як е-віза, еТА або віза по прибуттю, що передбачає контроль людей на національному кордоні, але не має значного впливу на міжнародні туристичні потоки.

Цікаво, що візи мають більший вплив у розвинених країнах. Ця обставина, ймовірно, пояснюється тим, що ці країни часто мають менш гнучкі візові вимоги. Гнучкість візових процедур є менш ефективною, хоча й позитивною, у країнах, що розвиваються, які вже є одними з найбільш гостинних країн.

Надмірний туризм викликає дедалі більше занепокоєння у багатьох популярних туристичних напрямках. Такі країни, як Таїланд, Італія та Ісландія, зіткнулися з проблемами надмірного туризму, що призводить до погіршення стану довкілля, перенаселеності та навантаження на державні служби. Для боротьби з цими проблемами уряди почали ви-

користуватися візи як інструмент для обмеження кількості відвідувачів і забезпечення сталого розвитку.

Джерело: <https://za-kordon.in.ua/uk/derzhavy/aziya/butan/1680-yak-otrimati-vizu-dozvil-butan>

Візьмемо приклад Бутану, країни, відомої своєю моделлю туризму «висока цінність, низький вплив». У пікові сезони Бутан встановлює щоденний збір у розмірі 250 доларів США з туриста, який включає візові збори, проживання та

інші витрати. Така політика обмежує кількість туристів, які можуть дозволити собі відвідати Бутан, водночас гарантуючи, що ті, хто приїжджає, витрачають у країні значну суму грошей.

Аналогічно, Венеція запровадила туристичний податок, подібний до візового збору для одноденних туристів, з метою обмежити надмірний наплив туристів. У 2019 році Венецію відвідали 25 мільйонів туристів-

непідйомна кількість для міста, де проживає лише 55 000 постійних мешканців. Новий туристичний податок, який становить від 3 до 10 євро, покликаний регулювати потік відвідувачів і генерувати кошти для збереження інфраструктури міста.

Джерело: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3887187-venecia-planue-podvoiti-turistichnij-podatok.html>

Подібна візова політика відображає зростаючу тенденцію, коли країни використовують економічні бар'єри для управління надмірним туризмом і захисту своїх культурних і природних цінностей.

Оскільки екологічні проблеми стають все більш актуальними, деякі країни пов'язують візові вимоги з екологічними зобов'язаннями. Наприклад, Палау, острівна держава, у 2018 році запровадила першу у світі «екологічну візу-зобов'язання». Відвідувачі повинні підписати декларацію про захист навколишнього середовища при в'їзді в країну. Ця тенденція, ймовірно, посилюватиметься, оскільки країни намагатимуться збалансувати економічне зростання від туризму з необхідністю збереження своїх екосистем.

Джерело: <https://www.poehalismi.ua/ua/countries/gruziya/visa>

З іншого боку, безвізові угоди використовувалися для стимулювання зростання туризму в країнах, що розвиваються, або в країнах з економікою, що перебуває в стані кризи. Такі країни, як Грузія, Сербія та В'єтнам, отримали величезну вигоду від запровадження безвізового режиму або візового режиму по прибуттю для певних національностей,

що сприяло розвитку їхнього туристичного сектору та надходженню іноземної валюти.

У 2018 році Грузія запровадила безвізовий режим для громадян 98 країн, що призвело до різкого зростання туризму. У період з 2018 по 2019 рік кількість міжнародних прибуттів до країни зросла на 19%, а внесок туризму в її ВВП склав 8,4%.

Однак безвізовий режим також може призвести до непередбачуваних наслідків, таких як наплив малобюджетних мандрівників, які виснажують місцеві ресурси, не роблячи пропорційного внеску в економіку. Країни, які спочатку запровадили безвізову політику, іноді повертаються до неї, щоб відновити контроль над типом і кількістю туристів, яких вони приваблюють.

Візова політика України. Джерело: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%96%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8

Сербія, яка відкрила свої кордони для громадян Китаю без віз у 2017 році, побачила експоненціальне зростання туризму з Китаю. У 2019 році Сербія прийняла 145 000 китайських туристів, порівняно з лише 10 000 кількома роками раніше. Однак інфраструктура, включаючи житло, транспорт і послуги, не встигала за таким сплеском відвідувачів. Це змусило уряд Сербії розглянути питання про зміну своєї безвізової полі-

тики з метою управління кількістю і типом туристів, які в'їжджають до країни.

Хоча угоди про безвізовий режим можуть швидко збільшити кількість туристів, вони часто супроводжуються проблемами, пов'язаними з інфраструктурою, екологічною стійкістю та довгостроковим економічним плануванням.

Джерело: <https://visaprofi.com.ua/turistichna-viza-ssha/>

Візова політика є не лише економічно вмотивованою, але й тісно переплетена з політикою. Країни використовують візові угоди як дипломатичні інструменти – або для зміцнення зв'язків, або для створення політичного тиску. Наприклад, відмова від віз часто є частиною торговельних угод, коли країни надають безвізовий доступ для стимулювання бізнесу і туризму в обмін на політичні привілеї або економічну співпрацю.

У деяких випадках візові обмеження запроваджуються як форма відплати або висловлення невдоволення політикою іншої країни. Нещодавнім прикладом є візова війна між США та Китаєм, коли обидві країни запровадили жорсткіші візові правила для громадян одна одної на тлі ескалації торговельної напруженості.

У 2019 році США і Китай видали приблизно на 100 000 менше віз громадянам одна одної порівняно з попередніми роками, що вплинуло на туризм, академічні обміни та ділові поїздки.

Візова політика також може відображати геополітичні розклади. Країни Європейського Союзу та Ради співробітництва країн Перської затоки (РСАДПЗ) часто надають безвізовий доступ країнам, що входять до їхніх політичних альянсів, зміцнюючи їхню єдність і спільні економічні інтереси.

Оскільки світ стає все більш оцифрованим, візова політика адаптується, щоб відобразити мінливий характер подорожей. Кілька країн впроваджують системи електронних віз і цифрові платформи обробки візових заявок, щоб спростити процес подачі заявок. Наприклад, індійська система е-віз, запроваджена в 2014 році, мала значний успіх, дозволивши мандрівникам з понад 160 країн світу подавати заяви на отримання віз онлайн.

У 2019 році Індія видала 2,4 мільйона е-віз, що на 60% більше, ніж у 2018 році, що значно стимулювало туристичну галузь країни. За оцінками, система е-віз принесла економіці Індії понад 15 мільярдів доларів США завдяки збільшенню кількості подорожей.

Цифрові візові системи трансформують процес подання заявок, роблячи його простішим, швидшим і безпечнішим для мандрівників. Однак вони також дозволяють урядам збирати більше даних про відвідувачів, які можна використовувати для туристичного маркетингу, заходів безпеки і навіть економічного прогнозування. У міру того, як країни впроваджують більш передові технології, такі як блокчейн і біометрія, ми, ймовірно, побачимо більш інноваційні візові рішення, які збалансують безпеку, простоту доступу та економічні пріоритети.

Ліцензування та стандарти якості в туристичній індустрії

Міжнародна туристична індустрія є однією з найбільш динамічних та глобалізованих галузей, яка забезпечує мільйони робочих місць і значний внесок у ВВП багатьох країн. Для підтримки високого рівня якості послуг та безпеки туристів, держави, міжнародні організації та професійні асоціації запровадили системи ліцензування та стандарти якості, що регулюють роботу підприємств у туристичному секторі. Ці механізми мають на меті забезпечення дотримання міжнародних норм і пра-

вил, гарантії прав туристів, а також сприяють розвитку конкурентоспроможності туристичних компаній на міжнародній арені.

Ліцензування туроператорів та агентств зазвичай здійснюється на національному рівні, але з огляду на глобальність туристичної індустрії, існують також міжнародні ліцензійні вимоги. Наприклад, такі країни як Франція, Німеччина, Іспанія та багато інших вимагають від туристичних агентств дотримання жорстких національних вимог для отримання ліцензії.

У країнах Європейського Союзу туроператори зобов'язані працювати за правилами Директиви 2015/2302 про пакетні туристичні послуги, яка встановлює єдині стандарти для всіх країн-членів ЄС, включаючи вимоги до ліцензування та фінансових гарантій.

На міжнародному рівні Всесвітня туристична організація і Міжнародна асоціація повітряного транспорту також відіграють важливу роль у стандартизації та регулюванні діяльності туристичних компаній через рекомендації та сертифікаційні програми для авіаперевізників і туристичних агентств.

Міжнародні стандарти якості в туристичній індустрії розроблені для забезпечення стабільного рівня послуг та захисту туристів по всьому світу. Стандарти регулюють всі аспекти туристичної діяльності – від готельного бізнесу до організації екскурсій і надання туристичних пакетів.

ISO 9001: Стандарти управління якістю

ISO 9001 є одним із найбільш поширених міжнародних стандартів управління якістю, який застосовується в багатьох галузях, включаючи туризм. Цей стандарт визначає вимоги до управління процесами в організаціях з метою підвищення ефективності їхньої діяльності та задоволення потреб клієнтів.

Джерело: <https://incognita.com.ua/pro-nas>

У туристичній індустрії стандарт ISO 9001 застосовується до готелів, туроператорів, туристичних агентств та інших суб'єктів, які хочуть гарантувати туристам високу якість послуг. Компанії, сертифіковані за ISO 9001, підтверджують, що вони дотримуються чітких процедур щодо планування, надання послуг, контролю якості та задоволення клієнтів.

Джерело: <https://www.husaak.com/why-husaak>

ISO 21101: Система управління безпекою для пригодницького туризму

ISO 21101 є стандартом, який регулює безпеку у сфері пригодницького туризму. Цей стандарт застосовується до організацій, які надають послуги в сегменті активного та екстремального туризму, і спрямований на мінімізацію ризиків для туристів.

Основні вимоги стандарту включають:

- ◆ Оцінку ризиків, пов'язаних із заходами.
- ◆ Забезпечення належної підготовки та кваліфікації гідів і провідників.
- ◆ Забезпечення належного страхування для туристів.
- ◆ Чітке інформування туристів про потенційні ризики та необхідні запобіжні заходи.

Сертифікація "Зелений ключ" та екологічні стандарти

Екологічні стандарти в туризмі набувають все більшої популярності у зв'язку з глобальною тенденцією до сталого розвитку. Один із найбільш відомих міжнародних стандартів у сфері екологічного туризму – сертифікація "Green Key" (Зелений ключ). Ця сер-

Джерело: https://tourlib.net/statti_ukr/andrenko2.htm

тифікація використовується в готельній індустрії та спрямована на стимулювання екологічно відповідальних практик у готелях, ресторанах і туристичних курортах.

Ключові критерії:

- ◆ Зниження споживання енергії та води.
- ◆ Ефективне управління відходами.
- ◆ Використання екологічно чистих матеріалів і технологій.
- ◆ Впровадження програм екологічної освіти для працівників і гостей.

В Україні ліцензування туристської діяльності проводиться згідно із ст. 17 Закону України “Про туризм”. Аналізуючи положення даної статті, слід зробити висновок, що ліцензування туристської діяльності виконується для досягнення наступних цілей:

- ◆ упорядкування туристської діяльності, яка проводиться суб'єктом господарювання в Україні з організації іноземного, внутрішнього, закордонного туризму та екскурсійної діяльності;
- ◆ захист прав та інтересів держави в галузі туризму;
- ◆ захист прав та інтересів споживачів туристських послуг;
- ◆ захист прав та інтересів суб'єктів туристської діяльності;
- ◆ створення однакових можливостей суб'єктам туристської діяльності на ринку туристських послуг;
- ◆ захист навколишнього середовища;
- ◆ підвищення рівня туристського обслуговування, приведення його у відповідність міжнародним вимогам.

У сфері туризму в Україні виконується ліцензування туроператорської і турагентської діяльності.

Суб'єкт підприємницької діяльності, який отримав ліцензію на туроператорську діяльність, має виключне право на надання послуг з оформлення документів для виїзду за межі України. Туроператор може вико-

увати також турагентську діяльність без отримання ліцензії на турагентську діяльність.

Загальний розмір частки туроператора в статутних фондах інших туроператорів України не може перевищувати 20% їхніх статутних фондів.

Суб'єкт господарювання не має права у своїй назві використовувати слова "туроператор" і "турагент" без отримання ним ліцензії на проведення відповідно туроператорської чи турагентської діяльності.

Не може бути видана ліцензія на туроператорську чи турагентську діяльність суб'єкту підприємницької діяльності із назвою, тотожною назві іншого суб'єкта підприємницької діяльності, якому ліцензія видана раніше і інформація про нього внесена до відповідного реєстру.

Джерело: <https://www.tourism.gov.ua/>

В Україні ліцензування туроператорської і турагентської діяльності виконує Державне агентство розвитку туризму. До його повноваження відносяться:

- ◆ надавати ліцензії;
- ◆ переоформлювати документи, що підтверджують наявність ліцензії;
- ◆ призупиняти, поновлювати, анулювати дію ліцензій;
- ◆ вести реєстр ліцензій;
- ◆ контролювати ліцензіатами дотримання відповідних вимог та умов при здійсненні видів діяльності, що ліцензуються.

Презентація до теми
<https://vcolnuft.volyn.ua>

Ліцензування та стандартизація є основою для забезпечення високої якості обслуговування в туристичній індустрії, захисту прав туристів і гарантування їхньої безпеки під час подорожей. Міжнародні стандарти сприяють підвищенню конкурентоспроможності туристичних підприємств, а та-

кож гармонізації вимог на глобальному рівні. Завдяки міжнародним системам ліцензування та впровадженню стандартів якості, туристи можуть бути впевнені, що отримують високий рівень послуг незалежно від того, де вони подорожують.

Ситуаційне завдання 1

Ситуація: Туристична компанія планує організувати тур до кількох країн Європейського Союзу, проте зіткнулася з труднощами через різні вимоги щодо візових режимів для громадян, які подорожують з різних країн.

Завдання:

1. Проаналізуйте візові режими у країнах ЄС та їхній вплив на туристичні потоки.
2. Запропонуйте механізми для туристичної компанії, які можуть допомогти спростити процес отримання віз для громадян з різних країн.
3. Розробіть рекомендації для компанії щодо інформування туристів про візові вимоги і підтримки їх у процесі отримання віз.

Ситуаційне завдання 2

Ситуація: Група туристів подала скаргу на туристичну компанію через невідповідність умов туру зазначеним у договорі (зміна готелю, екскурсій та трансферу).

Завдання:

1. Оцініть правові механізми, які можуть бути використані туристами для захисту своїх прав у цій ситуації.
2. Визначте можливі санкції, які можуть бути накладені на компанію за порушення умов договору.

3. Розробіть стратегію для туристичної компанії, щоб уникати подібних проблем у майбутньому, включаючи правові та організаційні заходи.

Ситуаційне завдання 3

Ситуація: Міжнародний туроператор планує включити до своїх турів декілька нових напрямків у країнах Африки, проте зіткнувся з нестабільними візовими вимогами, які часто змінюються.

Завдання:

1. Оцініть, як візові режими в африканських країнах можуть впливати на потоки туристів та розвиток туризму.
2. Розробіть рекомендації щодо планування турів з урахуванням нестабільності візових вимог.
3. Запропонуйте стратегії для компанії, щоб оперативно реагувати на зміни у візовій політиці країн.

Ситуаційне завдання 4

Ситуація: Туристична компанія планує організувати пакетні тури до країни, яка нещодавно підписала нову міжнародну угоду про спрощення візового режиму для певних категорій громадян.

Завдання:

1. Оцініть, як зміна візового режиму може вплинути на туристичні потоки до цієї країни.
2. Запропонуйте стратегії маркетингу для туристичної компанії, щоб скористатися новими можливостями, що виникають завдяки спрощенню візового режиму.
3. Розробіть план для інформування потенційних туристів про спрощені візові вимоги.

Ситуаційне завдання 5

Ситуація: Туристична компанія вирішила розширити свою діяльність за кордоном, відкривши філію в іншій країні, але зіткнулася з проблемами, пов'язаними з дотриманням місцевих законів про ліцензування та стандарти якості.

Завдання:

1. Оцініть, які міжнародні та національні стандарти та вимоги до ліцензування повинна дотримуватися компанія в новій країні.
2. Розробіть покрокову стратегію отримання необхідних ліцензій для ведення діяльності у новій країні.
3. Запропонуйте стратегії для компанії щодо забезпечення відповідності міжнародним стандартам якості туристичних послуг.

Ситуаційне завдання 6

Ситуація: Туристична компанія має намір включити в свої тури декілька напрямків, які передбачають перетин кількох країн з різними правовими вимогами щодо безпеки туристів та відповідальності туроператорів.

Завдання:

1. Проаналізуйте, як міжнародні угоди про безпеку туристів можуть допомогти компанії забезпечити належний захист для своїх клієнтів.
2. Розробіть пропозиції для компанії щодо дотримання правових вимог кожної країни, що входить до маршруту.

Ситуаційне завдання 7

Ситуація: Туроператор планує включити в свої тури міжнародні авіаперевезення і хоче впевнитися, що пасажери отримають належну ком-

пенсацію у разі затримки або скасування рейсу, відповідно до Монреальської конвенції.

Завдання:

1. Оцініть, які права пасажирів захищає Монреальська конвенція у випадках затримок і скасування рейсів.
2. Розробіть рекомендації для компанії щодо укладення договорів із авіаперевізниками, які гарантують належну компенсацію туристам.
3. Запропонуйте стратегію інформування туристів про їхні права відповідно до Монреальської конвенції.

Кейси та практичні завдання

Кейс 1. Охорона узбережжя та морського середовища, Іспанія

Мальовниче узбережжя Коста Бланка в Іспанії пропонує поєднати нескінченну насолоду від дайвінгу та снорклінгу з вагомим внеском у збереження морського та прибережного середовища, а також зменшенням негативного впливу туристів на іспанську екосистему.

Джерело: <https://veryvalencia.com/things-to-do/costa-blanca>

Волонтери спостерігають за такими чудовими істотами, як кити, черепахи, дельфіни та морські птахи, збираючи важливі дані для подальших екологічних проєктів. Під час відпочинку, мандрівники також

ознайомляться з вражаючим біорізноманіттям регіону Валенсія, очищать берегову лінію та підводну екосистему, а також зроблять свій внесок у запобігання пожежам.

Після чудового тижня, проведеного за важкою працею, знайомством з колегами та місцевістю Денії, кожен вихідні абсолютно вільні. Це ідеальний час для одноденних поїздок на довколишні пляжі або для відвідування традиційних середземноморських сіл і містечок, таких як мальовнича Альтеа. Тим часом, місто Аліканте знаходиться всього за годину їзди.

Неподалік знаходяться місця надзвичайної природної краси: природний парк Монто, долина Халон і долина Гвадалест. Кілька археологічних

пам'яток у провінції Аліканте також цікаві для відвідування. Нарешті, є кілька дивовижних прогулянок по Ко-ста-Бланка і гірських походів.

Питання та завдання:

1. Оцініть, як взаємодія з місцевою культурою та традиціями (відвідування середземноморських сіл, археологічних пам'яток) може покращити досвід екологічного туризму.
2. Розробіть стратегію щодо залучення волонтерів з різних країн до екологічних проєктів в Іспанії. Які методи мотивації та рекламні канали ви використали б для цього?
3. Розробіть концепцію екотуристичного продукту, який поєднує розваги (дайвінг, снорклінг) із активною участю у волонтерських проєктах з охорони природи.

Джерело: <https://www.volunteerworld.com/en/volunteer-abroad/spain>

Кейс 2. Національний парк Єллоустоун

Єллоустонський національний парк – це не лише перший у світі національний парк, але й чудовий приклад зусиль зі збереження та сталого розвитку. Завдяки своїм приголомшливим природним ландшафтам, рідкісній дикій природі та різноманітній історії людства, Єллоустоун приваблює

Джерело: <https://tourkazka.com/yelloustonskyy-natsionalnyy-park/>

мільйони відвідувачів з усього світу. Парк є ядром екосистеми Великого Єллоустоуна, яка є однією з останніх майже недоторканих природних екосистем у помірному поясі Землі. Тут природні процеси продовжуються в екологічному контексті, який менше піддався впливу людини, ніж більшість інших на території США і в усьому світі. Крім того, археологічні, архітектурні, історичні та матеріальні колекції Єллоустоуна створюють одну з найбільших і найповніших історій людської діяльності на заході США і в цілому представляють фізичні залишки зародження національного парку та природоохоронного руху. Сьогодні Єллоустонський національний парк є основним економічним двигуном, що приносить користь навколишнім громадам.

Незважаючи на значні екологічні проблеми, такі як якість води, ерозія, надмірне використання та проблеми дикої природи, Служба національних парків (NPS) та її партнери прийняли комплексний підхід до сталого розвитку, який зараз є основним елементом в управлінні та операційних рішеннях для парку. Щоб підтримувати відмінний рівень обслуговування відвідувачів і водночас сприяти сталому розвитку, NPS розробила спеціальні рекомендації щодо екологічних і соціальних аспектів сталого розвитку в Єллоустоні. Ці керівні принципи включають План зелених парків Служби національних парків, Виконавчий наказ 13693 2015 «Планування федеральної сталості на наступне десятиліття», Закон про енергетичну незалежність і безпеку 2007 року та Закон про енергетичну політику 2005 року. Єллоустонський екологічний координаційний комітет, що складається з NPS та її комерційних і некомерційних партнерів, прийняв цілі та завдання, викладені в Плані 21 зеленого парку. План зелених парків включає десять основних цілей і завдань, які постійно оцінюються для

Джерело: <https://navkolosvitu.net.ua/great-prismatic-source-usa/>

відстеження прогресу і визначення можливостей для поліпшення, включаючи:

1. Постійно покращувати екологічні показники
2. Бути кліматично дружніми та готовими до зміни клімату
3. Бути енергоефективними
4. Розумно використовувати воду
5. Озеленювати поїздки
6. Купувати екологічно чисті товари та зменшуйте, повторно використовуючи та переробляючи їх
7. Зберігати досвід перебування на природі, сприяти здоровому відпочинку
8. Зміцнювати партнерства зі сталого розвитку
9. Сприяти сталому розвитку за межами наших кордонів
10. Озеленення територій

Джерело: https://scholarcommons.sc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1626&context=senior_theses

Питання та завдання:

1. Поясніть, яким чином визначні елементи Єллоустонського національного парку привертають увагу туристів і дослідників?
2. Наведіть приклади рішень та ініціатив, спрямованих на стале управління парком. Які з цілей Плану зе-

Джерело: <https://woa.tobm.org.ua/2022/03/blog-post.html>

лених парків ви вважаєте найважливішими для збереження Єллоустону, і чому?

3. Визначте конкретні заходи, які можна вжити для зменшення енергоспоживання в парку та розвитку "зелених" технологій.
4. Запропонуйте стратегію для підвищення обізнаності відвідувачів парку щодо важливості сталого розвитку та екологічної поведінки під час перебування в Єллоустоні.
5. Розробіть інструменти та методи, які можуть залучити туристів до підтримки екологічних ініціатив парку.
6. Розробіть план співпраці Єллоустонського національного парку з навколишніми громадами для сприяння сталому розвитку регіону.
7. Які технології та методи управління водними ресурсами можна впровадити для досягнення цієї мети?

Практичне завдання 1

Завдання:

Розробіть стратегію для запуску проекту зеленого туризму в Україні, враховуючи міжнародний досвід.

1. Дослідіть екологічні ініціативи в країнах-лідерах зеленого туризму (наприклад, Німеччина, Швеція, Коста-Ріка) і визначте, які з них можуть бути ефективно адаптовані в українських умовах.
2. Створіть концепцію зеленого туристичного маршруту в одній з природних зон України (наприклад, Карпати, Полісся, узбережжя Чорного моря).
3. Обґрунтуйте вибір інноваційних технологій, які будуть використовуватися у проекті для мінімізації впливу на довкілля.
4. Розробіть план популяризації вашого проекту серед цільової аудиторії.

Практичне завдання 2

Завдання:

Розробіть юридичну консультацію для туристичної компанії щодо правових аспектів організації турів у країни з візовими обмеженнями.

1. Оцініть вимоги візових режимів в декількох країнах (наприклад, США, Канада, Китай) і поясніть, як ці обмеження впливають на організацію туристичних поїздок.
2. Розробіть рекомендації щодо отримання віз для громадян України, які планують подорожувати до цих країн.
3. Поясніть, як міжнародні угоди та конвенції впливають на права туристів під час закордонних подорожей.
4. Сформулюйте стратегію, як туристична компанія може дотримуватися ліцензійних і стандартних вимог при організації міжнародних турів.

Практичне завдання 3

Завдання:

Розробка концепції зеленого туризму для природного регіону

1. Виберіть природний регіон України, який має потенціал для розвитку зеленого туризму. Які екологічні особливості та ресурси роблять його привабливим для екотуристів?
2. Створіть план туристичних маршрутів, що використовують екологічні рішення (наприклад, стежки для піших або веломандрівок, екологічно чисті готелі, програми для спостереження за дикою природою).
3. Вкажіть, які інноваційні технології можна впровадити для мінімізації впливу туристів на навколишнє середовище, включаючи управління відходами та енергоефективність.

Практичне завдання 4

Завдання:

Аналіз міжнародних угод у сфері туризму

1. Виберіть одну з міжнародних угод або конвенцій, що регулюють туристичну діяльність (наприклад, Глобальний етичний кодекс туризму). Які головні принципи та правила регулюють діяльність туроператорів та туристів?
2. Проаналізуйте, як виконання положень цієї угоди впливає на розвиток сталого туризму у різних країнах.
3. Оцініть, як ця угода може бути застосована в Україні для покращення якості надання туристичних послуг та захисту прав туристів.

Глосарій

Агротуризм – вид автентичного туризму, в якому туристи отримують унікальний досвід та знайомство з місцевою культурою та можуть взяти участь в сільськогосподарських роботах.

Візова політика – це сукупність законодавчих норм, правил та процедур, що визначають умови в'їзду, перебування та виїзду іноземних громадян на територію конкретної держави. Візова політика регулює необхідність отримання віз, їхні типи, порядок отримання, терміни дії, а також можливі обмеження або звільнення від візових вимог для громадян різних країн.

Всесвітня Організація Туризму – спеціалізована установа ООН відповідальна за просування відповідального, стійкого та загальнодоступного туризму.

Глобальна рада зі сталого туризму (GSTC) – це міжнародна організація, яка встановлює та керує глобальними стандартами сталого туризму.

Глобальний етичний кодекс туризму Всесвітньої туристичної організації ООН – всеосяжний набір принципів, покликаних спрямовувати ключових гравців у розвитку туризму на шлях сталого розвитку. Він заохочує повагу до місцевих культур, захист природної та культурної спадщини, а також економічні вигоди для місцевих громад.

Директива ЄС 2015/2302 про пакетні туристичні послуги та пов'язані з ними подорожі – документ, що має на меті захист туристів, які купують пакетні тури або пов'язані туристичні послуги, та встановлення єдиних правил для туристичних агентств на території Європейського Союзу.

Екологізація туристичної індустрії – процес, що передбачає підвищення ефективності систем енерго-, водопостачання та утилізації відходів, що дозволяє заощаджувати кошти та запобігати забрудненню довкілля.

Еко-туристи – туристи, які прагнуть отримати досвід пізнання природи, діючи при цьому в екологічно та соціокультурно сталий спосіб.

Зелений туризм – туристична діяльність, спрямована на збереження довкілля, або надання екологічно чистих туристичних послуг.

Міжнародний кодекс захисту туристів (МКЗТ) – рекомендаційний документ Всесвітньої організації туризму, що містить всеосяжний набір принципів і рекомендацій щодо захисту туристів у надзвичайних ситуаціях та споживчих прав туристів, спрямованих на гармонізацію мінімальних міжнародних стандартів і надання достатніх гарантій міжнародним туристам.

Надмірний туризм – явище, при якому кількість туристів у певному місці перевищує його фізичну, екологічну або соціальну здатність забезпечувати комфортне перебування як для відвідувачів, так і для місцевого населення.

Персоналізація в туризмі – тренд, в рамках якого туристам надається індивідуальний підхід завдяки пропозиції особистих турів, розроблених з урахуванням побажань мандрівника та особливостей конкретної місцевості.

Сертифікація "Green Key" (Зелений ключ) – стандарт якості, що використовується в готельній індустрії та спрямований на стимулювання екологічно відповідальних практик у готелях, ресторанах і туристичних курортах.

Сталий туризм – форма туризму, яка задовольняє потреби туристів і приймаючих регіонів, водночас зберігаючи та покращуючи можливості для майбутніх поколінь.

Сталий розвиток у туризмі – рух, здебільшого пов'язаний з охороною та збереженням природних ресурсів і культурного капіталу.

Цифрове кочівництво – це спосіб життя, при якому люди працюють віддалено, використовуючи цифрові технології, і подорожують світом, не прив'язуючись до постійного місця проживання.

Шенгенська угода – міжнародний договір, що дозволяє вільне пересування між європейськими країнами-учасницями, а саме скасовує внутрішні прикордонні перевірки для 26 європейських країн, запроваджує спільну візову політику для короткострокових візитів та посилює співпрацю між поліцією та судовою системою.

ISO 21101 – стандарт, який регулює безпеку у сфері пригодницького туризму. Цей стандарт застосовується до організацій, які надають послуги в сегменті активного та екстремального туризму, і спрямований на мінімізацію ризиків для туристів.

Glossar

Der landwirtschaftliche Tourismus ist eine Form des authentischen Tourismus, bei dem die Touristen eine einzigartige Erfahrung machen, die lokale Kultur kennen lernen und sich an der landwirtschaftlichen Arbeit beteiligen können.

Die Visapolitik ist eine Reihe von Rechtsnormen, Regeln und Verfahren, die die Bedingungen für die Einreise, den Aufenthalt und die Ausreise ausländischer Staatsbürger in das Hoheitsgebiet eines bestimmten Staates festlegen. Die Visapolitik regelt die Visumpflicht, die Art der Visa, das Verfahren zur Erlangung der Visa, die Gültigkeitsdauer sowie mögliche Einschränkungen oder Befreiungen von der Visumpflicht für Bürger verschiedener Länder.

Die Welttourismusorganisation ist eine Spezialorganisation der Vereinten Nationen, die für die Förderung eines verantwortungsvollen, nachhaltigen und integrativen Tourismus zuständig ist.

Der Global Sustainable Tourism Council (GSTC) ist eine internationale Organisation, die globale Standards für nachhaltigen Tourismus festlegt und verwaltet.

Der Globale Ethikkodex für den Tourismus der Welttourismusorganisation der Vereinten Nationen ist ein umfassendes Paket von Grundsätzen, die den Hauptakteuren der Tourismusedwicklung als Orientierung für eine nachhaltige Entwicklung dienen sollen. Er fördert den Respekt vor den lokalen Kulturen, den Schutz des Natur- und Kulturerbes und den wirtschaftlichen Nutzen für die lokalen Gemeinschaften.

Die EU-Richtlinie 2015/2302 über Pauschalreisen und verbundene Reiseleistungen ist ein Dokument zum Schutz von Touristen, die Pauschalreisen oder verbundene Reiseleistungen kaufen, und zur Festlegung gemeinsamer Regeln für Reisebüros in der Europäischen Union.

Die Ökologisierung der Tourismusindustrie ist ein Prozess, der die Verbesserung der Effektivität der Energie-, Wasser- und

Abfallbewirtschaftungssysteme beinhaltet, wodurch Geld gespart und Umweltverschmutzung vorgebeugt wird.

Ökotouristen sind Touristen, die die Natur erleben wollen und dabei ökologisch und soziokulturell nachhaltig handeln.

Ökotourismus ist eine touristische Aktivität, die darauf abzielt, die Umwelt zu erhalten oder umweltfreundliche touristische Dienstleistungen anzubieten.

Der Internationale Kodex für den Schutz von Touristen (ICPT) ist ein Empfehlungsdokument der Welttourismusorganisation, das eine umfassende Reihe von Grundsätzen und Empfehlungen für den Schutz von Touristen in Notsituationen und für die Verbraucherrechte von Touristen enthält, die darauf abzielen, die internationalen Mindeststandards zu harmonisieren und den internationalen Touristen ausreichende Garantien zu bieten.

Übertourismus ist ein Phänomen, bei dem die Zahl der Touristen an einem bestimmten Ort dessen physische, ökologische oder soziale Kapazität übersteigt, um sowohl den Besuchern als auch der einheimischen Bevölkerung einen angenehmen Aufenthalt zu ermöglichen.

Personalisierung im Tourismus ist ein Trend, bei dem den Touristen ein individueller Ansatz geboten wird, indem personalisierte Touren angeboten werden, die auf die Wünsche des Reisenden und die Besonderheiten eines bestimmten Gebiets zugeschnitten sind.

Die Green Key-Zertifizierung ist ein Qualitätsstandard, der im Gastgewerbe zur Förderung umweltfreundlicher Praktiken in Hotels, Restaurants und Urlaubsorten eingesetzt wird.

Nachhaltiger Tourismus ist eine Form des Tourismus, die den Bedürfnissen der Touristen und der Gastregionen gerecht wird und gleichzeitig die Möglichkeiten für künftige Generationen bewahrt und verbessert.

Nachhaltige Entwicklung im Tourismus ist eine Bewegung, die sich hauptsächlich auf den Schutz und die Erhaltung der natürlichen Ressourcen und des kulturellen Kapitals bezieht.

Digitales Nomadentum ist eine Lebensform, bei der Menschen mithilfe digitaler Technologien aus der Ferne arbeiten und die Welt bereisen, ohne an einen festen Wohnsitz gebunden zu sein.

Das Schengener Abkommen ist ein internationaler Vertrag, der die Freizügigkeit zwischen den europäischen Ländern ermöglicht, d. h. die Abschaffung der Kontrollen an den Binnengrenzen von 26 europäischen Ländern, die Einführung einer gemeinsamen Visapolitik für kurzfristige Besuche und eine verstärkte Zusammenarbeit zwischen Polizei und Justiz.

ISO 21101 ist eine Norm, die die Sicherheit in der Abenteuer-tourismusbranche regelt. Diese Norm gilt für Organisationen, die Dienstleistungen im Bereich des Aktiv- und Extremsport-tourismus anbieten, und zielt darauf ab, die Risiken für Touristen zu minimieren.

Glosariusz

Agroturystyka - to forma turystyki oparta na pobycie i aktywnościach w związku z gospodarstwem rolnym lub wiejskim obszarem. Jest to rodzaj turystyki wiejskiej, w której turyści odwiedzają gospodarstwa rolne lub lokalne społeczności wiejskie, aby doświadczyć życia wiejskiego, uczestniczyć w pracach gospodarskich, poznawać tradycje, kulturę oraz korzystać z przyrody. Agroturystyka to alternatywne do rolnictwa źródło dochodu mieszkańców wsi.

Polityka wizowa - to zbiór norm, zasad i procedur prawnych, które określają warunki wjazdu, pobytu i wyjazdu obywateli zagranicznych na terytorium danego państwa. Polityka wizowa reguluje potrzebę uzyskania wiz, ich rodzaje, procedurę ich uzyskiwania, okresy ważności, a także ewentualne ograniczenia lub zwolnienia z obowiązku wizowego dla obywateli różnych krajów.

Światowa Organizacja Turystyki jest specjalistyczną komórką ONZ, pełniącą wiodącą rolę w międzynarodowej turystyce, jako główna i decyzyjna organizacja w promowaniu i rozwijaniu odpowiedzialnej, zrównoważonej i powszechnie dostępnej turystyki.

Global Sustainable Tourism Council (GSTC) jest międzynarodową organizacją, która ustala i zarządza globalnymi standardami zrównoważonej turystyki.

Globalny Kodeks Etyki Turystycznej Światowej Organizacji Turystyki ONZ to kompleksowy zbiór zasad mających na celu pomóc najważniejszym podmiotom w rozwoju turystyki w dążeniu do zrównoważonego rozwoju. Zachęca do poszanowania lokalnej kultury, ochrony dziedzictwa naturalnego i kulturowego oraz zapewniania korzyści ekonomicznych lokalnym społecznościom.

Dyrektywa UE 2015/2302 w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych to dokument mający na celu ochronę turystów kupujących imprezy turystyczne lub powiązane usługi turystyczne oraz ustanowienie jednolitych przepisów dla biur podróży w Unii Europejskiej.

Ekologizacja branży turystycznej to proces polegający na zwiększeniu efektywności wykorzystania energii, wody i systemów utylizacji odpadów, co pozwala oszczędzać pieniądze i zapobiegać zanieczyszczeniu środowiska.

Ekoturysta to człowiek świadomy, wrażliwy na piękno natury, otwarty na różnych ludzi, ich zwyczaje i inne kultury, a przede wszystkim szanujący otaczający go świat. Najczęściej fascynuje go kontakt z naturą, dogłębne poznawanie odwiedzanych miejsc pod względem zwyczajów, historii, tradycji.

Turystyka proekologiczna/ekoturystyką koncentruje się na podróżach zrównoważonych i odpowiedzialnych środowiskowo, zorientowanych na odkrywanie i docenianie przyrody oraz tradycji kulturowych danego miejsca.

Międzynarodowy Kodeks Ochrony Turystów (ITPC) to dokument rekomendacyjny Światowej Organizacji Turystyki zawierający kompleksowy zbiór zasad i rekomendacji dotyczących ochrony turystów w sytuacjach nadzwyczajnych oraz praw konsumentów turystów, mający na celu ujednolicenie minimalnych standardów międzynarodowych i zapewnienie wystarczających gwarancji dla turystów zagranicznych.

Nadmierna turystyka – zjawisko zatłoczenia lub przeludnienia spowodowanego nadmiarem turystów, które powoduje konflikty zarówno wśród mieszkańców jak i gości.

Personalizacja w turystyce to trend, w którym zapewnia się turystom indywidualne podejście dzięki ofercie wycieczek personalnych, zaprojektowanych z uwzględnieniem życzeń podróżującego i specyfiki konkretnego obszaru.

Certyfikat Green Key to niezależny międzynarodowy system ekologicznej certyfikacji którego celem jest promowanie odpowiedzialnych praktyk proekologicznych w hotelach, restauracjach i ośrodkach turystycznych. Za międzynarodową pracę odpowiedzialna jest organizacja edukacji ekologicznej FEE.

Turystyka zrównoważona to forma turystyki i rekreacji, która respektuje zarówno środowisko naturalne, jak i społeczność goszczącą turystów. Celem zrównoważonego rozwoju w turystyce jest stworzenie równowagi pomiędzy korzyściami ekonomicznymi a ochroną środowiska i lokalnej kultury.

Zrównoważony rozwój w turystyce to ruch w dużej mierze związany z ochroną i zachowaniem zasobów naturalnych oraz kapitału kulturowego.

Cyfrowy nomadyzm wiąże się z nieustannym byciem w podróży i odkrywaniem różnych lokalizacji – w obrębie jednego kraju lub w różnych państwach. Cyfrowy nomada to osoba, która nie ma konkretnego miejsca zamieszkania, zamiast tego pracuje z dowolnego miejsca na świecie.

Porozumienie z Schengen jest międzynarodową umową dotyczącą zniesienia kontroli paszportowej i wizowej na granicach wewnętrznych między państwami członkowskimi (dla 26 państw europejskich), wprowadzenie wspólnej polityki wizowej dla krótkoterminowych wizyt oraz wzmocnienie współpracy między policją a wymiarem sprawiedliwości.

ISO 21101:2014 określa wymagania systemu zarządzania bezpieczeństwem dla dostawców działalności związanej z turystyką przygodową. Norma ta dotyczy organizacji świadczących usługi w segmencie turystyki aktywnej i ekstremalnej i ma na celu minimalizację ryzyka dla turystów.

Glosár

Agroturistika je typ autentickej turistiky, pri ktorej turisti získajú jedinečný zážitok a spoznajú miestnu kultúru a môžu sa zapojiť do poľnohospodárskej práce.

Vízová politika je súbor legislatívnych noriem, pravidiel a postupov, ktoré určujú podmienky vstupu, pobytu a výstupu cudzích občanov na územie konkrétneho štátu. Vízová politika upravuje nevyhnutnosť získania víz, ich druhy, postup pri ich získaní, termíny platnosti, ako aj prípadné obmedzenia či výnimky z vízovej povinnosti pre občanov rôznych krajín.

Svetová organizácia cestovného ruchu je špecializovaná agentúra OSN zodpovedná za podporu udržateľného a dostupného cestovného ruchu.

Global Sustainable Tourism Council (GSTC) je medzinárodná organizácia, ktorá stanovuje a riadi globálne štandardy pre trvalo udržateľný cestovný ruch.

Globálny etický kódex cestovného ruchu Svetovej organizácie cestovného ruchu Organizácie Spojených národov predstavuje komplexný súbor princípov, ktorých cieľom je viesť kľúčových hráčov cestovného ruchu na ceste trvalo udržateľného rozvoja. Podporuje rešpektovanie miestnych kultúr, ochranu prírodného a kultúrneho dedičstva a ekonomické výhody pre miestne komunity.

Smernica EÚ 2015/2302 o balíku zájazdov a súvisiacich cestovných službách je dokument, ktorého cieľom je chrániť turistov, ktorí si kupujú zájazdy alebo súvisiace cestovné služby, a stanoviť jednotné pravidlá pre cestovné kancelárie v Európskej únii.

Ekologizácia odvetvia cestovného ruchu je proces, ktorý zahŕňa zvyšovanie účinnosti systémov zásobovania energiou, vody a likvidácie odpadu, čo vám umožňuje ušetriť peniaze a predchádzať znečisťovaniu životného prostredia.

Ekoturisti sú turisti, ktorí sa snažia zažiť prírodu, pričom konajú ekologicky a sociokultúrne udržateľným spôsobom.

Zelený turizmus je turistická aktivita zameraná na ochranu životného prostredia alebo poskytovanie ekologických turistických služieb.

Medzinárodný kódex ochrany turistov je odporúčací dokument Svetovej organizácie cestovného ruchu, ktorý obsahuje komplexný súbor zásad a odporúčaní na ochranu turistov v núdzových situáciách a spotrebiteľských práv turistov, zameraných na harmonizáciu minimálnych medzinárodných štandardov a poskytovanie dostatočných záruk medzinárodným turistom.

Overturizmus je fenomén, pri ktorom počet turistov na určitom mieste presahuje jeho fyzickú, ekologickú alebo sociálnu kapacitu poskytnúť pohodlný pobyt návštevníkom aj miestnemu obyvateľstvu.

Personalizácia v cestovnom ruchu je trend, pri ktorom je turistom poskytovaný individuálny prístup vďaka ponuke osobných zájazdov, navrhnutých s prihliadnutím na želania cestovateľa a charakteristiky konkrétnej oblasti.

Certifikácia „Green Key“ je štandard kvality používaný v hotelierstve a zameraný na stimuláciu environmentálne zodpovedných postupov v hoteloch, reštauráciách a turistických strediskách.

Udržateľný cestovný ruch je forma cestovného ruchu, ktorá uspokojuje potreby turistov a hostiteľských regiónov a zároveň zachováva a zlepšuje príležitosti pre budúce generácie.

Udržateľný rozvoj v cestovnom ruchu je hnutím, ktoré väčšinou súvisí s ochranou a zachovaním prírodných zdrojov a kultúrneho kapitálu.

Digitálny nomád je spôsob života, v ktorom ľudia pracujú na diaľku pomocou digitálnych technológií a cestujú po svete bez toho, aby boli pripútaní k trvalému bydlisku.

Schengenská dohoda je medzinárodná dohoda, ktorá umožňuje voľný pohyb medzi európskymi členskými štátmi, ruší kontroly na vnútorných hraniciach pre 26 európskych krajín, zavádza spoločnú vízovú politiku pre krátkodobé návštevy a posilňuje spoluprácu medzi políciou a súdnictvom.

ISO 21101 je norma, ktorá upravuje bezpečnosť v oblasti zážitkovej turistiky. Táto norma sa vzťahuje na organizácie, ktoré poskytujú služby v segmente

aktívneho a extrémneho cestovného ruchu, a je zameraná na minimalizáciu rizík pre turistov.

Список використаних джерел

1. 5 green technologies that support sustainable tourism — Sea going green. (2024, March 9). Sea Going Green. <https://www.seagoinggreen.org/blog/2024/01/04/5-green-technologies-that-support-sustainable-tourism>
2. AL FAHMAWEE, E., & Jawabreh, O. (2023). SUSTAINABILITY OF GREEN TOURISM BY INTERNATIONAL TOURISTS AND ITS IMPACT ON GREEN ENVIRONMENTAL ACHIEVEMENT: PETRA HERITAGE, JORDAN. Geo-Journal of Tourism and Geosites. <https://doi.org/10.30892/gtg.46103-997>
3. Amoiradis, C., Velissariou, E., & Poullos, T. (2023). Overview of sustainable development and promotion in tourism. <https://doi.org/10.31219/osf.io/ghkvy>
4. [Cache://unfccc.int/news/world-travel-tourism-industry-pledges-climate-neutrality](https://unfccc.int/news/world-travel-tourism-industry-pledges-climate-neutrality) - Google search. (n.d.). <https://unfccc.int/news/world-travel-tourism-industry-pledges-climate-neutrality>
5. European Parliament. (2021). Rural tourism. Briefing. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751464/EPRS_BRI\(2023\)751464_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751464/EPRS_BRI(2023)751464_EN.pdf)
6. GSTC criteria. (2023, August 1). GSTC. <https://www.gstccouncil.org/gstc-criteria/>
7. International Code for the Protection of Tourists. Adopted by the Resolution A/RES/732 (XXIV) of the General Assembly of UNWTO at its twenty-fourth session. (n.d.). https://unctad.org/system/files/non-official-document/ccpb_IGECON2024_Tourism_Code_book_WTO_en.pdf
8. International tourism organizations and agreements | Managing global tourism class notes | Fiveable. (n.d.). Focused study guides for every class | Fiveable. <https://library.fiveable.me/managing-global-tourism/unit->

5/international-tourism-organizations-agreements/study-guide/9nBEpr-AUSFNHMkiY

9. ISO 9001 in travel and tourism. (2015, February 14). Quality in Travel. <https://quality-in-travel.com/about-qit/iso-9001-and-quality-management-in-travel-and-tourism/>
10. Making tourism more sustainable: Empirical evidence from EU member countries. (2023, December 26). SpringerLink. <https://doi.org/10.1007/s10668-023-04284-9>
11. The Montreal convention 1999 (MC99). (n.d.). IATA. <https://www.iata.org/en/programs/passenger/mc99/>
12. Morgan, D. (2021). Safety management in the adventure tourism industry. *Tourist Health, Safety and Wellbeing in the New Normal*, 373-387. https://doi.org/10.1007/978-981-16-5415-2_15
13. Nahta, M. (2024). How Countries Use Visas to Control Tourism: The Economics Behind Visa Policies. <https://www.atlys.com/blog/economics-behind-visas>
14. Nerger, M. (2024, July 11). What is the difference between green, eco-, and sustainable tourism? Rainforest Alliance. <https://www.rainforest-alliance.org/everyday-actions/difference-between-eco-tourism-green-sustainable-travel/>
15. OECD. (2013, February 26). Green innovation in tourism services. Resolve a DOI Name. <https://dx.doi.org/10.1787/5k4bxkt1cjd2-en>
16. Promoting green tourism for future sustainability. (n.d.). ProQuest | Better research, better learning, better insights. <https://www.proquest.com/docview/816192905?sourcetype=Scholarly%20Journals>
17. Roman, M., Kudinova, I., Samsonova, V., & Kaweckki, N. (2024, June 24). Innovative development of rural green tourism in Ukraine. MDPI. <https://doi.org/10.3390/tourhosp5030033>
18. Sarja, N., & Widana, I. (2021). View of developing green tourism-based model of information technology utilization in tourism villages. <https://ojs2.pnb.ac.id/index.php/IJASTE/article/view/64/108>

19. Sustainable tourism: How to be a green tourist this summer. (n.d.). European Climate Pact. https://climate-pact.europa.eu/news-and-events/pact-articles/sustainable-tourism-how-be-green-tourist-summer-2024-06-19_en
20. The Schengen agreement. German Federal Foreign Office. <https://www.auswaertiges-amt.de/en/visa-service/-/231202>
21. Top countries for sustainable tourism: Embracing a green transformation for travel recovery. (2021). Euromonitor International. https://go.euromonitor.com/white-paper_Travel-and-Tourism-21-03-12_Top-Countries-for-Sustainable-Tourism.html
22. UNWTO names its best tourism villages 2023. (2023). UN Tourism | Bringing the world closer. <https://www.unwto.org/news/unwto-names-its-best-tourism-villages-2023>
23. View of green innovations in the tourism sector. (n.d.). Strategic Management - International Journal of Strategic Management and Decision Support Systems in Strategic Management. <https://smjournal.rs/index.php/home/article/view/24/7>
24. What role do international agreements play in tourism management? (n.d.). TutorChase | Professional & Qualified Online Tutors. <https://www.tutorchase.com/answers/ib/geography/what-role-do-international-agreements-play-in-tourism-management>
25. Zhu, W., & Shang, F. (2021, November). Rural smart tourism under the background of internet plus. <https://doi.org/10.1016/j.ecoinf.2021.101424>
26. Директива (ЕС) 2015/2302. (n.d.). <https://help.ryanair.com/hc/uk/articles/12888877024145-%D0%94%D0%B8%D1%80%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0-%D0%84%D0%A1-2015-2302>